

Харківський національний університет імені В. Н. Каразіна
Навчально-науковий інститут «Каразінський інститут міжнародних відносин та
туристичного бізнесу»
Кафедра міжнародних відносин

КВАЛІФІКАЦІЙНА РОБОТА МАГІСТРА

На тему: «Зовнішньополітичні відносини України з країнами Латинської
Америки: сучасний стан та перспективи»

Виконав: здобувач вищої освіти 2-го курсу, групи
УВ-61 спеціальності 291 «Міжнародні відносини,
суспільні комунікації та регіональні студії» ОПП
«Міжнародні відносини, суспільні комунікації та
регіональні студії»

Щербина Всеволод Євгенійович

Керівник: доктор соціологічних наук, професор

Хижняк Лариса Михайлівна

Рецензент: доктор соціологічних наук, професор

Погрібна Вікторія Леонідівна

Харківський національний університет імені В. Н. Каразіна
Навчально-науковий інститут «Каразінський інститут міжнародних відносин та туристичного бізнесу»
Кафедра міжнародних відносин
Спеціальність 291 «Міжнародні відносини, суспільні комунікації та регіональні студії»
Освітньо-професійна програма «Міжнародні відносини, суспільні комунікації та регіональні студії»
Рівень вищої освіти: другий (магістерський)

ЗАТВЕРДЖУЮ
Завідувач кафедри

(Підпис)

Наталія ВІННИКОВА
(ім'я, прізвище)

«02» червня 2025 року

ЗАВДАННЯ
на кваліфікаційну роботу магістра

Щербини Всеволода Євгенійовича
(прізвище, ім'я та по батькові)

Тема роботи «Зовнішньополітичні відносини України з країнами Латинської Америки: сучасний стан та перспективи»

керівник роботи д-р соціол. наук, проф. Хижняк Лариса Михайлівна

затверджені наказом по університету від «02» червня 2025 р. № 4001-5/1325
Строк подання здобувачем вищої освіти роботи 04 грудня 2025 р.

3. Перелік питань, які потрібно розробити:

- теоретичні підходи до зовнішньої політики держави у міжнародних відносинах;
- доктринальні позиції вітчизняних та зарубіжних учених щодо співпраці України з Латинською Америкою;
- історія розвитку зовнішньополітичних відносин України з країнами Латинської Америки;
- міжнародно-правова база відносин України з країнами Латинської Америки;
- інституційні механізми співробітництва України з державами Латинської Америки;
- практичні кейси та конфліктні ситуації у відносинах між Україною та країнами Латинської Америки;
- позиція країн Латинської Америки щодо України після початку широкомасштабної агресії РФ у 2022 році;
- економічні, політичні, культурні, наукові та гуманітарні зв'язки між Україною та країнами Латинської Америки в умовах війни;
- перспективи розвитку зовнішньополітичних відносин України з країнами Латинської Америки.

2. План роботи

№ з/п	Назви етапів роботи	Строк виконання етапів
1	Вибір здобувачем теми КРМ і подання заяви на кафедру; затвердження теми та призначення наукового керівника; складання та затвердження індивідуального завдання на виконання КРМ	02.09.2025- 19.09.2025
2	Підготовка вступу і розділу 1 КРМ	22.09.2025- 30.09.2025
3	Підготовка розділу 2 КРМ	01.10.2025- 15.10.2025
4	Підготовка розділу 3 КРМ	16.10.2025- 31.10.2025
5	Підготовка висновків і переліку використаних джерел	03.11.2025- 14.11.2025
6	Подання студентом завершеної КРМ науковому керівнику для перевірки та оформлення відгуку, перевірка КРМ на відсутність запозичень	17.11.2025- 21.11.2025
7	Попередній розгляд КРМ на комісії від кафедри	24.11.2025- 28.11.2025
8	Прийняття кафедрою рішення про допуск роботи до захисту в ЕК, оформлення та зовнішнє рецензування	01.12.2025- 05.12.2025
9	Захист КРМ в ЕК і присвоєння випусникам кваліфікації	06.12.2025- 22.12.2025

3. Дата видачі завдання: 05 вересня 2025 року

Здобувач вищої освіти

Всеволод Щербина

Керівник роботи

Лариса Хижняк

ЗМІСТ

ВСТУП	3
РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИКО-ІСТОРИЧНІ ЗАСАДИ ФОРМУВАННЯ ЗОВНІШНЬОПОЛІТИЧНИХ ВІДНОСИН УКРАЇНИ З КРАЇНАМИ ЛАТИНСЬКОЇ АМЕРИКИ	9
1.1 Теоретичні підходи до зовнішньої політики держави у міжнародних відносинах	9
1.2. Доктринальні позиції вітчизняних та зарубіжних вчених щодо співпраці України з Латинською Америкою	21
1.3. Історія розвитку відносин України з країнами Латинської Америки	33
РОЗДІЛ 2. ПРАВОВІ ЗАСАДИ ТА ІНСТИТУЦІЙНІ МЕХАНІЗМИ СПІВПРАЦІ УКРАЇНИ З КРАЇНАМИ ЛАТИНСЬКОЇ АМЕРИКИ	43
2.1 Міжнародно-правова база відносин України з країнами Латинської Америки.....	43
2.2. Інституційні механізми співробітництва	49
2.3. Практичні кейси та конфліктні ситуації у відносинах між Україною та країнами Латинської Америки	54
РОЗДІЛ 3. ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ ВІДНОСИН УКРАЇНИ З КРАЇНАМИ ЛАТИНСЬКОЇ АМЕРИКИ	61
3.1 Позиція країн Латинської Америки щодо України після початку широкомасштабної агресії РФ у 2022 році	61
3.2. Дослідження економічних, політичних, культурних, наукових та гуманітарних зв'язків у контексті війни в Україні	66
3.3. Перспективи розвитку зовнішньополітичних відносин України з Латинською Америкою	73
ВИСНОВКИ	83
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ	87

ВСТУП

Актуальність дослідження. У сучасних умовах глобальної трансформації міжнародних відносин питання розширення зовнішньополітичних зв'язків України набуває особливого значення. Збройна агресія Російської Федерації проти України, що розпочалася у 2014 році та досягла піку після повномасштабного вторгнення у 2022 році, докорінно змінила геополітичну ситуацію, змусивши Київ активніше шукати нові вектори міжнародної підтримки, економічної співпраці та політичної солідарності. У цьому контексті Латинська Америка постає як перспективний, але водночас недостатньо досліджений регіон для розвитку зовнішньополітичних відносин України.

Латинська Америка є одним із найбільших геополітичних центрів світу, який поєднує значний економічний потенціал, чисельне населення, багаті природні ресурси та впливові регіональні організації. Країни цього регіону відіграють помітну роль у діяльності ООН, Групи двадцяти, Руху неприєднання та інших багатосторонніх форматах, де Україна зацікавлена у здобутті підтримки своїх ініціатив і зміцненні міжнародної коаліції проти агресії РФ. У цьому аспекті особливого значення набуває формування партнерських відносин з ключовими державами регіону, такими як Бразилія, Аргентина, Мексика, Чилі, Колумбія, а також поглиблення співпраці з іншими країнами Латинської Америки та Карибського басейну.

Актуальність дослідження посилюється також необхідністю диверсифікації зовнішньої політики України. Тривала орієнтація на європейський та євроатлантичний вектори, безперечно, залишається пріоритетною, однак сучасні виклики вимагають одночасного розширення дипломатичної присутності у глобальному Півдні. Залучення підтримки держав Латинської Америки дозволяє зміцнити позиції України на міжнародних форумах, сприяти укладанню вигідних торговельно-економічних угод, розширювати експортні можливості та отримувати нові ринки для української продукції.

Водночас відносини України з країнами Латинської Америки мають свою історичну та політичну специфіку. За більш ніж тридцять років незалежності

дипломатичні контакти розвивалися нерівномірно, а економічне співробітництво залишалося обмеженим. Нові геополітичні реалії відкривають можливість перегляду підходів до цього напрямку зовнішньої політики, формування нової стратегії та пошуку ефективних інструментів співпраці.

Таким чином, дослідження сучасного стану та перспектив зовнішньополітичних відносин України з країнами Латинської Америки є надзвичайно важливим як з наукової, так і з практичної точки зору. Воно дозволяє оцінити потенціал розвитку політичних, економічних та гуманітарних зв'язків, визначити фактори, що впливають на позицію країн регіону щодо українсько-російської війни, та виробити рекомендації щодо зміцнення позицій України на міжнародній арені.

Мета дослідження полягає у з'ясуванні сучасного стану та перспектив розвитку зовнішньополітичних відносин України з країнами Латинської Америки.

Для досягнення поставленої мети у роботі визначено такі **завдання**:

1. Розкрити теоретико-методологічні підходи до дослідження міжнародних відносин та визначити їхню релевантність для аналізу взаємодії України з країнами Латинської Америки.
2. З'ясувати історичну динаміку становлення та розвитку дипломатичних, економічних та гуманітарних контактів України з країнами Латинської Америки від моменту здобуття незалежності до сьогодення.
3. Визначити міжнародно-правові механізми та інституційні форми співробітництва України з державами Латинської Америки, включно з двосторонніми та багатосторонніми угодами.
4. Виявити визначити фактори, що впливають на розвиток співпраці України з окремими країнами Латинської Америки.
5. Запропонувати практичні рекомендації з удосконалення зовнішньополітичної стратегії України щодо країн Латинської Америки.

Об'єктом дослідження є зовнішньополітичні відносини України з країнами Латинської Америки як складова сучасної системи міжнародних відносин.

Предметом дослідження виступають стан та перспективи розвитку українсько-латиноамериканських відносин.

Наукова новизна дослідження. Наукова новизна роботи полягає у комплексному та системному підході до аналізу зовнішньополітичних відносин України з країнами Латинської Америки в умовах нових глобальних викликів, спричинених повномасштабною агресією Російської Федерації та трансформацією міжнародного порядку. Дослідження пропонує поєднання теоретико-методологічного, правового та практичного аналізу, що дозволяє не лише розкрити історичну динаміку та правові основи співпраці, а й оцінити сучасні тенденції та перспективи розвитку цього напрямку зовнішньої політики України.

Новизна полягає, зокрема, у такому:

1. Узагальнення та систематизація сучасного досвіду взаємодії України з усім регіоном Латинської Америки з урахуванням позиції держав щодо російсько-української війни та змін у їх зовнішньополітичних стратегіях.
2. Введення у науковий обіг нових фактичних матеріалів, включно з офіційними заявами урядів, результатами голосувань у міжнародних організаціях, новітніми двосторонніми домовленостями та економічними ініціативами, що виникли після 2022 року.
3. Класифікація відносин України з країнами Латинської Америки за рівнем інтенсивності, політичною позицією та потенціалом розвитку, що дозволяє окреслити пріоритетні напрями дипломатичної діяльності.
4. Оцінка перспектив багатостороннього співробітництва України з регіональними інтеграційними об'єднаннями (МЕРКОСУР, Андська спільнота, Карибське співтовариство тощо) у контексті пошуку нових партнерів на глобальному Півдні.
5. Формулювання практичних рекомендацій щодо вдосконалення зовнішньополітичної стратегії України з метою підвищення ефективності політичного діалогу, економічної взаємодії та міжнародної підтримки на майданчиках ООН та інших глобальних організацій.

Таким чином, дослідження розширює наукове розуміння потенціалу українсько-латиноамериканських відносин і пропонує концептуальні підходи до розробки нових механізмів співпраці, що відповідають сучасним умовам міжнародної політики.

Методологія дослідження. Методологічну основу роботи становить комплекс загальнонаукових і спеціальних методів дослідження, що забезпечують всебічний, об'єктивний і системний аналіз зовнішньополітичних відносин України з країнами Латинської Америки. Поєднання різних підходів дало змогу не лише розкрити історичну динаміку та правові засади співпраці, а й дослідити сучасні політичні процеси та перспективи розвитку цих відносин.

У дослідженні застосовано такі основні методи:

1. Історико-логічний метод – використано для простеження етапів формування та розвитку дипломатичних відносин України з державами Латинської Америки від моменту проголошення незалежності до сучасності, що дозволило виявити ключові тенденції та закономірності цього процесу.
2. Системний підхід – застосовано для аналізу українсько-латиноамериканських відносин як цілісного явища, у якому політичні, економічні, правові та гуманітарні складові взаємопов'язані та впливають одна на одну.
3. Порівняльно-правовий метод – використано для дослідження міжнародно-правових механізмів співпраці, аналізу двосторонніх договорів, а також для зіставлення підходів різних країн Латинської Америки до регулювання відносин з Україною та до оцінки російсько-української війни.
4. Аналіз і синтез – дозволили узагальнити великий обсяг фактичного матеріалу (офіційні документи, статистичні дані, міжнародні резолюції, наукові дослідження) та сформулювати цілісні висновки щодо тенденцій і перспектив двостороннього та багатостороннього співробітництва.
5. Метод контент-аналізу – застосовано для вивчення позицій країн Латинської Америки на основі офіційних заяв, рішень урядів, голосувань

у міжнародних організаціях, а також матеріалів провідних медіа та аналітичних центрів.

6. Геополітичний аналіз – дав змогу оцінити значення Латинської Америки в сучасній системі міжнародних відносин і визначити місце України у стратегіях держав регіону, зокрема у контексті глобального протистояння між демократичним світом і авторитарними режимами.
7. Прогностичний метод – використано для формулювання можливих сценаріїв розвитку українсько-латиноамериканських відносин з урахуванням сучасних викликів, економічних трендів та політичних факторів.

Застосування цього комплексу методів забезпечило глибоке і всебічне вивчення теми, дозволило поєднати теоретичний аналіз із практичними аспектами, що є необхідним для обґрунтування висновків і рекомендацій, сформульованих у дослідженні.

Апробація дослідження здійснена у вигляді тез наукової доповіді на Всеукраїнському науково-практичному круглому столі «Стратегічні напрями зовнішньої політики та дипломатії країн світу» (м. Харків, 21 листопада 2025 р.), на тему: «Україна – Латинська Америка: динаміка економічних, політичних, культурних і гуманітарних зв'язків у період російсько-української війни»

Структура роботи. Кваліфікаційна робота магістра складається зі вступу, трьох розділів, висновків, списку використаних джерел, що налічує 74 (сімдесят чотири) найменування. Загальний обсяг роботи становить 96 (дев'яносто шість) сторінки, з яких основного тексту – 84 (вісімдесят чотири) сторінки.

РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИКО-ІСТОРИЧНІ ЗАСАДИ ФОРМУВАННЯ ЗОВНІШНЬОПОЛІТИЧНИХ ВІДНОСИН УКРАЇНИ З КРАЇНАМИ ЛАТИНСЬКОЇ АМЕРИКИ

1.1 Теоретичні підходи до зовнішньої політики держави у міжнародних відносинах

Вивчення міжнародних відносин як дисципліни історично оберталось навколо розвитку теоретичних підходів, що намагаються пояснити, передбачити та інтерпретувати поведінку держав та інших учасників міжнародної системи, і серед цих підходів певні школи думки, такі як реалізм, лібералізм та конструктивізм, займають центральне місце в сучасній науці.

Реалізм, який залишається однією з найвпливовіших парадигм, ґрунтується на припущенні, що міжнародна система є анархічною, тобто не існує верховної влади над суверенними державами, і в такій системі держави насамперед стурбовані власним виживанням та безпекою. Реалістичну традицію можна простежити до таких мислителів, як Фукідід, Макіавеллі та Гоббс, які наголошували на владі, конфлікті та невід'ємно конкурентному характері міжнародної політики. У сучасній науці про міжнародні відносини класичні реалісти, такі як Ганс Моргентау, стверджували, що прагнення до влади корениться в людській природі, тоді як структурні реалісти, такі як Кеннет Вальц, змістили фокус на структуру самої міжнародної системи, наголошуючи, що саме розподіл можливостей між державами визначає їхню поведінку [1, с. 62].

У рамках реалізму також існують підваріанти, такі як наступальний реалізм, сформульований Джоном Міршаймером, який стверджує, що держави за своєю суттю максимізують владу та прагнуть гегемонії, коли це можливо, та оборонний реалізм, який стверджує, що держави прагнуть достатньої влади для забезпечення своєї безпеки, але не обов'язково домінування.

На противагу цьому, лібералізм як школа думки пропонує більш оптимістичний погляд на міжнародні відносини, підкреслюючи можливість співпраці між державами та роль міжнародних інституцій, норм та взаємозалежності у пом'якшенні конфліктів. Ліберальну парадигму можна

простежити до мислителів епохи Просвітництва, таких як Іммануїл Кант, який уявляв собі вічний мир через республіканське управління, торгівлю та міжнародне право. У сучасних міжнародних відносинах лібералізм розвинувся в кілька напрямків, включаючи інституційний лібералізм, який підкреслює роль таких організацій, як Організація Об'єднаних Націй або регіональні блоки, у сприянні співпраці; економічний лібералізм, який підкреслює заспокійливий вплив вільної торгівлі та економічної взаємозалежності; та теорію демократичного миру, яка постулює, що демократії менш схильні до війни одна з одною [2, с. 254].

Концепція складної взаємозалежності Роберта Кеохейна та Джозефа Ная розширила ліберальну перспективу, зазначивши, що держави пов'язані не лише військовими проблемами, а й численними каналами взаємодії, включаючи економічні, культурні та екологічні виміри, які разом зменшують корисність військової сили як політичного інструменту. Для України лібералізм надає корисну теоретичну лінзу для пояснення її активного прагнення до інтеграції в міжнародні інституції, такі як Європейський Союз, Організація Об'єднаних Націй, та її залежності від глобальних коаліцій демократій для дипломатичної та матеріальної підтримки проти російської агресії. Так само, в контексті Латинської Америки, ліберальна теорія допомагає з'ясувати роль міжамериканських організацій, регіональних економічних домовленостей та зростаючий акцент на багатосторонній дипломатії у формуванні зовнішніх відносин держав регіону [3, с. 25].

Конструктивізм являє собою відносно новіший і дедалі впливовіший підхід у теорії міжнародних відносин, який підкреслює важливість соціальних структур, ідей, норм та ідентичностей у формуванні поведінки держави. На відміну від реалізму та лібералізму, які схильні припускати фіксовані інтереси та раціональні розрахунки, конструктивізм стверджує, що інтереси та ідентичності соціально конструюються через взаємодію. Александр Вендт, один з провідних конструктивістських вчених, відомо заявив, що «анархія — це те, що з неї роблять держави», підкреслюючи думку, що значення анархії не є зумовленим, а формується спільними ідеями та практиками. Конструктивісти вивчають, як

норми, дискурси та колективні ідентичності впливають на зовнішню політику та міжнародні результати. Наприклад, прийняття норм прав людини, поширення демократичних цінностей та глобальна стигматизація агресії та імперіалізму — це все явища, які конструктивізм може допомогти пояснити.

Стосовно України конструктивізм особливо актуальний для аналізу того, як українська ідентичність, сформована її європейською орієнтацією та історичною боротьбою за суверенітет, впливає на її вибір у зовнішній політиці, а також як міжнародне сприйняття України як жертви агресії активізувало глобальну солідарність. Для латиноамериканських країн конструктивізм проливає світло на роль спільного історичного досвіду, такого як колоніалізм та опір імперському пануванню, у формуванні їхніх зовнішньополітичних орієнтацій та реакцій на конфлікти в інших частинах світу, включаючи Східну Європу.

Постколоніальна теорія звертає увагу на тривалу спадщину колоніалізму, моделі домінування та збереження нерівних владних відносин у світовій системі. У латиноамериканському контексті постколоніальний аналіз наголошує на історичному досвіді колонізації європейськими державами, боротьбі за автономію та опорі неоколоніальному тиску з боку світових держав. Ця структура є актуальною для розуміння того, як латиноамериканські держави сприймають боротьбу України проти російської імперської агресії, потенційно виявляючи паралелі у власній історії опору зовнішньому пануванню [2, с. 15].

Ще однією важливою перспективою є Англійська школа міжнародних відносин, яка наголошує на концепції міжнародного суспільства. Згідно з цим підходом, держави є не просто одиницями самопомогли, що діють в анархічній системі, а її членами міжнародного суспільства, пов'язаними спільними правилами, інститутами та практиками. Такі мислителі, як Хедлі Булл, стверджували, що, незважаючи на анархію, держави розвивають норми та інститути, такі як дипломатія, міжнародне право та баланс сил, для регулювання своєї взаємодії. Ця теорія займає проміжне положення між реалізмом та лібералізмом, визнаючи як конкурентні, так і кооперативні аспекти міжнародних відносин. Англійську школу можна застосувати для аналізу того, як Україна та

латиноамериканські держави беруть участь у спільних інститутах глобального управління, як вони звертаються до міжнародного права для захисту суверенітету та як вони сприяють підтримці порядку в міжнародному суспільстві, незважаючи на регіональні та глобальні виклики.

Неореалізм та неоліберальний інституціоналізм, які часто називають структурними теоріями, виникли наприкінці ХХ століття як удосконалення попередньої реалістичної та ліберальної думки. Неореалізм, сформульований Кеннетом Вальцом, наголошує на структурних обмеженнях, що накладаються анархічною міжнародною системою, і стверджує, що розподіл влади між державами пояснює значну частину їхньої поведінки. Неоліберальний інституціоналізм, який розвивають такі вчені, як Роберт Кеохан, визнає анархію, але наголошує, що інституції пом'якшують її наслідки, зменшуючи невизначеність, сприяючи співпраці та створюючи механізми підзвітності. Дебати між неореалістами та неолібералами були одними з найвпливовіших у формуванні сучасної науки про міжнародні відносини, і їх наслідки безпосередньо пов'язані з пошуком гарантій безпеки Україною та залежністю Латинської Америки від регіональних інституцій, таких як МЕРКОСУР або Організація американських держав, для управління міждержавними відносинами [3, с. 48].

Конструктивізм, як зазначалося раніше, додає динамічний вимір, зосереджуючись на силі ідей, але новіші дослідження також підкреслюють важливість теорії практики, дискурс-аналізу та інших соціологічних підходів, які ще більше поглиблюють наше розуміння міжнародної політики. Ці підходи досліджують, як такі практики, як дипломатія, переговори та навіть символічні жести, створюють сенс на міжнародній арені, і як дискурс формує ідентичності та інтереси. Наприклад, те, як латиноамериканські лідери формулюють свої позиції щодо війни в Україні — чи то з точки зору неприєднання, антиімперіалізму чи солідарності з міжнародним правом — ілюструє, як дискурс формує міжнародні результати поза межами міркувань матеріальної сили [4, с. 46].

Крім того, сучасна теорія міжнародних відносин дедалі більше займається концепцією глобалізації та зростанням транснаціональних акторів. Теорії глобалізації наголошують на розмиванні чітких меж між внутрішньою та міжнародною політикою, зростанні впливу транснаціональних корпорацій, неурядових організацій і навіть цифрових платформ на світові справи. Ці перспективи особливо актуальні для розуміння зусиль України щодо залучення міжнародної підтримки не лише через державну дипломатію, але й через глобальне громадянське суспільство, мережі діаспори та цифрову адвокацію, тоді як латиноамериканські держави також стикаються з викликами і можливостями, що виникають внаслідок глобалізації, для формування своїх зовнішніх відносин.

Теорії регіоналізму та інтеграції також займають важливе місце в сучасних дослідженнях, особливо в контексті Латинської Америки, де регіональні організації, такі як МЕРКОСУР, Тихоокеанський альянс та ALBA, відіграють значну роль у формуванні політичної та економічної взаємодії. Теорія регіоналізму досліджує рушійні сили, перешкоди та наслідки регіональної інтеграції, а також її вплив на світову політику. Для України взаємодія з регіональними блоками в Латинській Америці є стратегічним засобом зміцнення дипломатичних зв'язків та розширення її глобальної коаліції, тоді як для латиноамериканських держав Україна є партнером, який може сприяти диверсифікації зовнішніх відносин за межі традиційних партнерів, таких як Сполучені Штати, Китай та Росія [5, с. 19].

Ще один новий підхід – це вивчення міжнародних відносин крізь призму глобального управління, яке зосереджується на тому, як правила, норми та інституції створюються та застосовуються за відсутності центральної влади. Цей підхід підкреслює роль як державних, так і недержавних суб'єктів у формуванні результатів з таких питань, як зміна клімату, безпека, торгівля та права людини. Для України системи глобального управління забезпечують платформи для просування її справи, домагання відповідальності за російську агресію та більш повної інтеграції в міжнародну спільноту. Для латиноамериканських держав участь у структурах глобального управління пропонує можливості для

проектування впливу, просування регіональних інтересів та участі в питаннях спільного інтересу, таких як сталий розвиток та соціальна справедливість.

Також необхідно підкреслити актуальність нормативних теорій міжнародних відносин, які зосереджені на етичних принципах, справедливості та моральних зобов'язаннях держав. Ці теорії, що кореняться у філософських традиціях, ставлять під сумнів не лише те, як поведуться держави, але й те, як вони повинні поводитися, наголошуючи на таких поняттях, як права людини, глобальна справедливість та відповідальність за захист. У випадку України нормативні теорії сильно резонують із закликом до міжнародної солідарності проти агресії та захисту суверенітету та людської гідності. У Латинській Америці, де дискурси соціальної справедливості та антиімперіалізму глибоко вкорінені в політичній культурі, нормативні перспективи впливають на те, як уряди та суспільства реагують на міжнародні конфлікти та гуманітарні кризи [6].

Еволюція теорії міжнародних відносин демонструє, що жоден окремий підхід не може повністю охопити складність глобальної політики. Реалізм надає цінне розуміння стійкості силової політики та проблем безпеки, лібералізм підкреслює потенціал для співпраці та роль інституцій, конструктивізм підкреслює важливість ідей та ідентичностей, а критичні теорії кидають виклик поширеним припущенням, фокусуючи увагу на приглушених перспективах. Разом ці теорії пропонують інструментарій для аналізу зовнішньополітичної поведінки держав та структури міжнародної системи. У контексті відносин України з Латинською Америкою реалізм допомагає пояснити обережні стратегії балансування держав, які бажають уникнути вплутування у суперництво великих держав, лібералізм враховує роль багатосторонніх організацій та економічної співпраці, конструктивізм проливає світло на вплив історичних наративів та регіональних ідентичностей, а постколоніалізм наголошує на спільному досвіді опору домінуванню. Поєднуючи ці перспективи, науковці та політики можуть досягти більш повного розуміння як викликів, так і можливостей, пов'язаних зі зміцненням українсько-латиноамериканських відносин [7, с. 112].

Застосування теорій міжнародних відносин до аналізу відносин України з країнами Латинської Америки вимагає також розгляду унікальних історичних, геополітичних, економічних та нормативних контекстів, що формують взаємодію між цими географічно віддаленими, але все більш взаємопов'язаними регіонами. Україна, розташована на перехресті Східної Європи та Євразії, та Латинська Америка, різноманітний та динамічний регіон Глобального Півдня, не мають ні спільного кордону, ні глибокої історичної спадщини двосторонньої взаємодії, проте їхні відносини відображають багато динамік, визначених основними школами думки в міжнародних відносинах.

Реалістична парадигма з її акцентом на силовій політиці, проблемах безпеки та анархічній природі міжнародної системи пропонує фундаментальну перспективу для аналізу стратегічних розрахунків, що лежать в основі взаємодії України з Латинською Америкою. З реалістичної точки зору, зовнішню політику України щодо регіону можна розуміти як реакцію на зміну балансу сил у міжнародній системі після повномасштабного вторгнення Росії у 2022 році. Зіткнувшись із прямою екзистенційною загрозою та необхідністю забезпечити військову, політичну та економічну підтримку, Україна визнає, що латиноамериканські держави, багато з яких є членами міжнародних організацій, таких як Організація Об'єднаних Націй, мають значну силу голосу на світових форумах. Реалізм підкреслює важливість забезпечення сприятливих позицій урядів Латинської Америки під час голосування за резолюції, що засуджують російську агресію, запроваджують санкції або підтримують суверенітет України. Навіть якщо країни Латинської Америки не є основними військовими державами, їхня дипломатична позиція може формувати легітимність боротьби України та впливати на ширший баланс сил між Росією та Заходом.

Реалістична теорія також звертає увагу на стратегічне маневрування зовнішніх акторів, таких як Сполучені Штати, Китай та Росія, у Латинській Америці, що впливає на те, як регіональні уряди позиціонують себе щодо України. Наприклад, країни, які підтримують тісні економічні чи військові зв'язки з Росією, такі як Венесуела, Нікарагуа чи Куба, можуть неохоче повністю підтримувати Україну не обов'язково через ідеологічну спорідненість, а через

розрахунки щодо власної безпеки та стратегічних інтересів у рамках світової ієрархії влади. І навпаки, такі держави, як Бразилія, Мексика, Аргентина чи Чилі, можуть зважувати свої голоси та заяви в Організації Об'єднаних Націй чи інших багатосторонніх органах, виходячи з їхнього прагнення до регіонального лідерства, їхніх стосунків з Вашингтоном або їхнього бажання зберегти стратегічну автономію в багатополярному світі. З цієї точки зору, звернення України до Латинської Америки – це не просто питання морального переконання, а справа в політиці сили, де Київ повинен конкурувати за вплив з Москвою та Пекіном, щоб запобігти використанню Росією нейтралітету чи підтримки Латинської Америки для послаблення західної коаліції, яка підтримує Україну [8].

Лібералізм пропонує додаткову перспективу, підкреслюючи потенціал для співпраці, взаємозалежності та інституційного будівництва між Україною та Латинською Америкою. Ліберальна теорія припускає, що, незважаючи на географічну відстань та різні рівні економічного розвитку, обидва регіони мають стимули для поглиблення зв'язків, щоб скористатися перевагами торгівлі, інвестицій, технологічного обміну та дипломатичної співпраці. Зусилля України щодо розширення економічних відносин з державами Латинської Америки, включаючи торгівлю сільськогосподарською продукцією, енергетичну співпрацю та наукову співпрацю, можна інтерпретувати як ліберальну стратегію, спрямовану на створення взаємної вигоди, що виходить за рамки традиційної політики сили.

Наприклад, Україна є основним експортером зерна, тоді як багато країн Латинської Америки є як експортерами, так і імпортерами сільськогосподарської продукції, що створює можливості для взаємодоповнюваності в ініціативах щодо продовольчої безпеки. Крім того, ліберальний інституціоналізм підкреслює роль міжнародних та регіональних організацій як платформ, де Україна та держави Латинської Америки можуть координувати політику, обмінюватися передовим досвідом та підтримувати ініціативи одна одної. Активна участь України в Організації Об'єднаних Націй, її спроби брати участь у таких форумах, як Співтовариство держав Латинської Америки та Карибського басейну, та її

двосторонні діалоги з регіональними державами, такими як Бразилія та Аргентина, є прикладами того, як багатосторонність сприяє діалогу навіть на величезних відстанях. Теорія демократичного миру, ключове ліберальне розуміння, також резонує в цьому контексті, оскільки Україна прагне зміцнити зв'язки з латиноамериканськими демократіями, позиціонуючи себе як партнерську демократію, що протистоїть авторитарній агресії та апелює до спільних цінностей суверенітету та прав людини. Лібералізм підкреслює, що економічна взаємозалежність та інституціоналізована співпраця можуть створити мережу інтересів, яка зробить підтримку України Латинською Америкою більш стійкою, навіть якщо держави залишаються обережними щодо відкритого протистояння Росії [9, с. 61].

Конструктивізм збагачує аналіз, зосереджуючись на ролі ідентичностей, норм та історичних наративів у формуванні зовнішньої політики як України, так і країн Латинської Америки. З конструктивістської точки зору, значення війни в Україні та її дипломатичного впливу визначається не лише матеріальними факторами, а й соціальним та ідеологічним контекстом, у якому латиноамериканські актори інтерпретують конфлікт. Багато латиноамериканських держав мають історичний досвід колоніального панування, іноземного втручання та боротьби за автономію, що формує їхній світогляд та реакцію на зовнішні конфлікти. Латиноамериканська традиція неприєднання, що сягає часів Холодної війни та втілена в таких доктринах, як принцип невтручання, впливає на те, як уряди регіону формують свою позицію щодо російсько-української війни. Деякі держави можуть інтерпретувати конфлікт переважно як опосередковану війну між великими державами і тому чинити опір зайняттю сторони, тоді як інші можуть розглядати захист суверенітету Україною як аналогію власної історичної боротьби за незалежність [10, с. 41].

Конструктивізм пояснює, чому подібні матеріальні стимули можуть призвести до різних реакцій: наприклад, чому Чилі та Колумбія можуть займати більш проукраїнські позиції, ніж такі країни, як Болівія чи Нікарагуа, навіть якщо їхні економічні зв'язки з Росією обмежені. Конструктивізм також підкреслює

важливість конструювання власної ідентичності України в її дипломатії з Латинською Америкою. Представляючи себе як європейську, демократичну, постколоніальну націю, що чинить опір імперській агресії, Україна прагне резонувати з латиноамериканськими наративами антиімперіалізму та самовизначення. Ця дипломатія, заснована на ідентичності, виходить за рамки реалістичних розрахунків сили та ліберальних очікувань взаємної вигоди, прагнучи створити відчуття спільної нормативної спільноти з державами Глобального Півдня [11, с. 10].

Англійська школа зі своєю концепцією міжнародного суспільства пропонує ще одну цінну перспективу, наголошуючи на існуванні спільних норм, правил та інституцій, які об'єднують держави навіть за відсутності світового уряду. Залежність України від міжнародного права, її звернення до Статуту Організації Об'єднаних Націй та застосування таких принципів, як суверенітет та територіальна цілісність, узгоджуються з уявленням Англійської школи про суспільство держав, які прагнуть підтримувати порядок. Країни Латинської Америки, багато з яких давно відстоюють принципи невторчання та мирного врегулювання спорів, поділяють сильну нормативну відданість міжнародному праву, що забезпечує спільну основу для діалогу з Україною. Англійська школа підкреслює, що навіть держави, які залишаються нейтральними з точки зору військової підтримки, можуть, тим не менш, підтримувати правові норми, що засуджують агресію та підтримують суверенітет, тим самим сприяючи підтримці міжнародного суспільства, в якому Україна може захищати свої права. Ця теоретична перспектива також пояснює важливість дипломатичної практики, такої як візити високого рівня, участь у міжнародних самітах та обмін взаємними деклараціями, для підтримки легітимності відносин між Україною та Латинською Америкою.

Критичні та постколоніальні теорії звертають увагу на історичну та структурну нерівність, яка формує міжнародну систему та впливає на взаємодію між Україною та країнами Латинської Америки. Постколоніальний аналіз є особливо актуальним, оскільки як Україна, так і латиноамериканські держави мають спільний досвід зовнішнього панування та боротьби за самовизначення,

хоча й у різних історичних контекстах. Український наратив про опір російському імперіалізму резонує з історією Латинської Америки про опір європейському колоніалізму та інтервенціонізму США, створюючи потенційну солідарність, засновану на спільній постколоніальній ідентичності. Водночас постколоніальна теорія застерігає від спрощених аналогій та закликає до чутливості до різних траєкторій кожного регіону. Деякі латиноамериканські держави можуть чинити опір об'єднанню з Україною, якщо вони сприймають конфлікт як змагання, перш за все, між західними державами та Росією, що відображає скептицизм щодо євроцентричних наративів глобального порядку [12, с. 62].

Застосування цих теорій до відносин України з Латинською Америкою також підкреслює важливість регіоналізму та роль регіональних організацій. Теорії регіональної інтеграції допомагають пояснити, як латиноамериканські держави координують свою зовнішню політику щодо позарегіональних акторів, таких як Україна. Такі організації, як Організація американських держав, МЕРКОСУР, СЕЛАК та УНАСУР, забезпечують платформи для колективного прийняття рішень та формулювання спільних позицій з міжнародних питань. Дипломатичні зусилля України часто спрямовані на ці регіональні органи, окрім окремих держав, прагнучи вплинути на групові заяви чи резолюції, які мають більшу символічну та політичну вагу. Ліберальний інституціоналізм підкреслює потенціал цих організацій для сприяння діалогу та співпраці, тоді як реалізм застерігає від того, що регіональний консенсус часто є крихким і формується динамікою сил між ключовими державами-членами, такими як Бразилія, Мексика та Аргентина.

Інший теоретичний підхід пов'язаний з концепцією глобального управління, який досліджує, як держави та недержавні актори колективно керують глобальними проблемами за відсутності центральної влади. Взаємодія України з країнами Латинської Америки на багатосторонніх форумах, що стосуються продовольчої безпеки, зміни клімату та прав людини, відображає стратегію глобального управління, спрямовану на побудову коаліцій за межами євроатлантичного світу. Цей підхід узгоджується з ліберальними та

конструктивістськими поглядами на роль норм та інституцій, але також може бути проаналізований крізь реалістичну призму як засіб протидії російському впливу на Глобальному Півдні. Теорії глобалізації та транснаціоналізму додатково підкреслюють, як недержавні актори, діаспорні спільноти та цифрові платформи формують відносини між Україною та Латинською Америкою. Наприклад, українські діаспори в Аргентині чи Бразилії сприяють культурному обміну, тоді як кампанії в соціальних мережах дозволяють Україні безпосередньо спілкуватися з латиноамериканською громадськістю, минаючи традиційні дипломатичні канали [13, с. 81].

Різноманітність теоретичних перспектив також демонструє, що жодна єдина система не може повністю охопити складність відносин України з Латинською Америкою. Реалізм пояснює стратегічну конкуренцію за вплив між Україною та Росією в регіоні, лібералізм підкреслює можливості для економічної та інституційної співпраці, конструктивізм розкриває важливість спільних ідентичностей та історичних наративів, марксистські теорії висвітлюють структурні економічні обмеження, Англійська школа підкреслює нормативні основи міжнародного суспільства. Взаємодія цих факторів створює зовнішньополітичне середовище, в якому Україна повинна ретельно збалансувати матеріальні стимули, нормативні заклики та символічні жести для досягнення своїх дипломатичних цілей.

На практиці застосування цих теорій допомагає політикам та науковцям визначати як можливості, так і виклики у відносинах між Україною та Латинською Америкою. Реалістичний аналіз свідчить про необхідність для України надати пріоритет взаємодії з регіональними державами, такими як Бразилія та Мексика, чиї позиції можуть впливати на позицію ширшого регіону. Ліберальні погляди заохочують до пошуку торговельних угод, наукових партнерств та багатосторонніх ініціатив, які створюють взаємну вигоду та зміцнюють взаємозалежність. Конструктивістські стратегії закликають до культурно чутливої дипломатії, яка резонує з латиноамериканським досвідом колоніалізму, неприєднання та суверенітету. Марксистські та залежні теорії застерігають від надмірної залежності від будь-якого окремого зовнішнього

партнера та підкреслюють структурні перешкоди для глибокої економічної інтеграції. Постколоніальні перспективи нагадують політикам залишатися уважними до питань рівності, справедливості та безпеки людини [14].

Зрештою, специфіка застосування теорій міжнародних відносин до аналізу відносин України з країнами Латинської Америки полягає у визнанні багатовимірного характеру їхньої взаємодії. Дипломатія України в регіоні полягає не лише в забезпеченні голосів в Організації Об'єднаних Націй чи розширенні торгівлі, але й в участі в ширшій дискусії про майбутнє міжнародного порядку. Країни Латинської Америки, зі свого боку, оцінюють свою взаємодію з Україною крізь призму стратегічної автономії, регіональної солідарності, економічних можливостей та нормативних зобов'язань. Інтегруючи ідеї реалізму, лібералізму, конструктивізму та критичних теорій, вчені можуть краще зрозуміти, як ці різноманітні фактори сходяться, формуючи відносини, які, хоча й історично обмежені, мають потенціал стати важливим компонентом глобальної зовнішньополітичної стратегії України та змістовним мостом між Східною Європою та Глобальним Півднем.

1.2. Доктринальні позиції вітчизняних та зарубіжних вчених щодо співпраці України з Латинською Америкою

Академічний дискурс серед українських науковців щодо перспектив співпраці з Латинською Америкою відображає зростаюче визнання важливості цього регіону в зміні пріоритетів зовнішньої політики України та ширшій трансформації міжнародної системи. Українські дослідники наголошують, що Латинська Америка, колись відносно периферійний напрямок української дипломатії, набула нової актуальності в контексті глобальних змін сил, диверсифікації зовнішньоекономічних відносин та нагальної потреби в ширшій політичній підтримці після повномасштабного вторгнення Росії в Україну у 2022 році. У літературі Латинська Америка послідовно зображується як перспективний партнер для політичного та економічного впливу України, так і складне середовище, яке вимагає нюансованої та стратегічної взаємодії. Дебати

серед українських науковців охоплюють кілька вимірів: геополітичне обґрунтування зміцнення зв'язків з регіоном, економічні та торговельні можливості, які можуть принести користь Україні, нормативні та ідентичні основи співпраці, а також практичні перешкоди, які історично обмежували двосторонню та багатосторонню взаємодію.

Значний напрямок українських наукових досліджень розглядає аналіз відносин між Україною та Латинською Америкою в ширших рамках глобальної геополітики. Такі вчені, як Олександр Шнирков, Наталія Шаповалова та Сергій Герасимчук, стверджують, що зростаюча багатополлярність міжнародної системи створює як можливості, так і імперативи для України активніше взаємодіяти з регіонами поза межами її традиційної євроатлантичної спрямованості. На думку цих авторів, Латинська Америка займає унікальне становище як географічно віддалена, але політично впливова арена, де перетинаються стратегічні інтереси основних світових держав – Сполучених Штатів, Китаю, Росії та Європейського Союзу. Українські дослідники зазначають, що латиноамериканські держави, як члени міжнародних організацій, таких як Організація Об'єднаних Націй, Організація американських держав та Співтовариство держав Латинської Америки та Карибського басейну, мають значну силу голосу, яка може впливати на глобальні дебати щодо безпеки, суверенітету та міжнародного права. З цієї точки зору, взаємодія з країнами Латинської Америки є не просто вправою в економічній дипломатії, а стратегічною необхідністю для України, оскільки вона прагне розширити коаліцію держав, що підтримують її суверенітет і територіальну цілісність перед обличчям російської агресії. Українські науковці часто виділяють голосування Генеральної Асамблеї ООН щодо резолюцій, що засуджують вторгнення Росії, як показник позицій латиноамериканських держав, зазначаючи, що хоча деякі країни, такі як Чилі, Колумбія та Коста-Рика, послідовно підтримували Україну, інші, як-от Бразилія, Мексика та Аргентина, зайняли більш амбівалентні позиції, що відображають власні зовнішньополітичні традиції неприєднання та стратегічної автономії [15, с. 7].

Ще одна важлива тема в українських наукових дослідженнях стосується економічного виміру відносин з Латинською Америкою. Такі дослідники, як

Віктор Чужиков, Андрій Веселовський та Ірина Головка, наголошують, що Латинська Америка є малодослідженим, але потенційно прибутковим ринком для українських товарів та послуг, особливо в таких секторах, як сільське господарство, металургія, машинобудування та інформаційні технології. Статус України як провідного експортера зерна та іншої сільськогосподарської продукції створює можливості для взаємодоповнюючої торгівлі з латиноамериканськими економіками, які є як виробниками, так і споживачами харчових продуктів. Українські науковці зазначають, що співпраця в сільськогосподарському секторі може включати не лише торгівлю, але й передачу технологій, спільні дослідження в галузі біотехнологій та співпрацю в ініціативах щодо продовольчої безпеки в країнах Глобального Півдня. Окрім сільського господарства, аналітики визначають можливості для співпраці у сфері відновлюваної енергетики, аерокосмічних технологій та оборонної промисловості, посиляючись на історичний досвід України в авіації та ракетобудуванні як на активи, які можна було б використовувати в партнерстві з технологічно розвиненими латиноамериканськими державами, такими як Бразилія та Аргентина. Деякі українські економісти також стверджують, що Латинська Америка може слугувати альтернативним джерелом критично важливої сировини, включаючи літій та рідкоземельні елементи, які є життєво важливими для промислової модернізації та енергетичного переходу України. Економічні аргументи в українській літературі часто формулюються в контексті необхідності диверсифікації торговельних партнерів та зменшення залежності від традиційних ринків Росії та Європейського Союзу, що стало особливо актуальним у світлі геополітичних та економічних потрясінь, спричинених війною, що триває [16, с. 94].

Українські політологи та дослідники міжнародних відносин також приділяють значну увагу нормативним та ідентичним аспектам співпраці між Україною та Латинською Америкою. Такі автори, як Ганна Шелест, Олена Пархомчук та Микола Капітоненко, досліджують способи, якими спільні цінності та історичний досвід можуть слугувати основою для глибшої взаємодії між Україною та країнами Латинської Америки. Багато українських дослідників

проводять паралелі між боротьбою України проти російського імперіалізму та антиколоніальною та антиімперіалістичною історією латиноамериканських країн. Ця постколоніальна перспектива особливо помітна в останніх дослідженнях, де аналітики стверджують, що Україна може формулювати свої дипломатичні зв'язки з Латинською Америкою як партнерство країн, які зазнали зовнішнього панування та боролися за суверенітет та самовизначення. Представляючи себе як демократичну, постколоніальну державу, що протистоїть агресії, Україна прагне знайти відгук у латиноамериканській громадськості та політиків, які цінують принципи невторчання, суверенітету та рівності в міжнародних відносинах. Українські вчені наголошують, що цей наратив спільного історичного досвіду може допомогти подолати географічну та культурну дистанцію, яка історично обмежувала взаєморозуміння між Україною та Латинською Америкою [17, с. 72].

Водночас, українські науковці визнають значні виклики та обмеження, що стримують розвиток тісніших зв'язків з Латинською Америкою. Дослідники часто вказують на брак історичної взаємодії та інституціоналізованої співпраці як на основні перешкоди. На відміну від відносин України з Європою, Сполученими Штатами чи навіть Азією, зв'язки з Латинською Америкою були спорадичними та реактивними, а не сталими та стратегічними. Українське дипломатичне представництво в регіоні залишається обмеженим, лише кілька посольств охоплюють великі географічні території, що ускладнює регулярний політичний діалог та сприяння торгівлі та інвестиціям. Науковці наголошують на необхідності більших інституційних інвестицій, включаючи відкриття нових посольств, створення двосторонніх комісій та створення спеціалізованих механізмів сприяння торгівлі. Вони стверджують, що без сильнішої дипломатичної інфраструктури здатність України конкурувати з іншими глобальними гравцями, такими як Китай чи Європейський Союз у Латинській Америці, залишатиметься обмеженою.

Роль основних зовнішніх держав є ще однією темою в українських академічних дебатах. Аналітики зазначають, що Латинська Америка – це регіон, де стратегічний вплив Сполучених Штатів, Китаю та Росії залишається значним,

і українська політика повинна враховувати цю динаміку. Олексій Гарань та Марія Золкіна зазначають, що Росія історично підтримувала міцні зв'язки з кількома латиноамериканськими державами, включаючи Венесуелу, Кубу та Нікарагуа, використовуючи ці відносини для проектування сили в Західній півкулі та для побудови дипломатичної підтримки своїх позицій на міжнародних форумах. Українські дослідники попереджають, що російські дезінформаційні кампанії в Латинській Америці прагнули зобразити війну в Україні як конфлікт, спровокований НАТО, або як опосередковану війну між великими державами, наративи, які резонують з частинами латиноамериканської громадської думки. Це підкреслює необхідність для України взаємодіяти не лише з урядами, а й з громадянським суспільством, ЗМІ та академічними спільнотами в регіоні, щоб протидіяти дезінформації та формувати точніше розуміння конфлікту. Водночас українські науковці визнають, що зростаюча присутність Китаю в Латинській Америці створює як можливості, так і виклики. Хоча китайські інвестиції та інфраструктурні проекти збільшили економічну диверсифікацію Латинської Америки, вони також ускладнюють стратегічне середовище, оскільки деякі латиноамериканські уряди можуть прагнути збалансувати відносини з кількома зовнішніми партнерами, що робить їх обережними щодо зайняття чіткої позиції щодо таких конфліктів, як російсько-українська війна [18, с. 194].

В українській академічній літературі постійно згадується рекомендація щодо необхідності комплексної та довгострокової стратегії щодо Латинської Америки. Вчені стверджують, що спеціальні дипломатичні ініціативи, хоча й цінні в часи кризи, недостатні для побудови стійких партнерських відносин. Натомість українські дослідники виступають за розробку узгодженої регіональної політики, яка інтегрує політичні, економічні, культурні та безпекові аспекти. Ця стратегія, на їхню думку, повинна пріоритетувати взаємодію з ключовими регіональними державами, такими як Бразилія, Мексика, Аргентина та Чилі, а також розвивати зв'язки з малими державами, які послідовно підтримують Україну в міжнародних організаціях. Українські науковці наголошують на важливості візитів високого рівня, парламентської дипломатії та створення міжурядових робочих груп для сприяння діалогу та співпраці. Деякі

вчені також пропонують Україні розглянути можливість отримання статусу спостерігача або партнерських домовленостей з регіональними організаціями, такими як МЕРКОСУР або СЕЛАК, як засіб інституціоналізації своєї присутності в регіоні.

Аналітики зазначають, що успіх української співпраці залежить не лише від зовнішніх можливостей, але й від внутрішнього потенціалу української держави та суспільства. Такі проблеми, як обмежені фінансові ресурси, конкуруючі пріоритети зовнішньої політики та постійні вимоги війни, створюють значні обмеження для реалізації амбітної стратегії Латинської Америки. Тим не менш, дослідники стверджують, що зростаюча інтеграція України з Європейським Союзом та її зростаючий авторитет як захисника міжнародного права можуть підвищити її привабливість як партнера для держав Латинської Америки. Позиціонуючи себе як міст між Європою та Глобальним Півднем, Україна може запропонувати країнам Латинської Америки нові шляхи співпраці в торгівлі, технологіях та глобальному управлінні [19, с. 206].

Окрім політології та економіки, українські вчені-культурологи та регіонознавці роблять свій внесок у дискурс, досліджуючи роль культурної дипломатії, академічного обміну та міжособистісних контактів у зміцненні відносин між Україною та Латинською Америкою. Ярослав Грицак підкреслює важливість сприяння взаєморозумінню через культурні ініціативи, мовні програми та академічні партнерства. Він стверджує, що культурна дипломатія може допомогти розвіяти стереотипи, зміцнити довіру та створити більш сприятливе середовище для політичної та економічної співпраці. Українські вчені вказують на українські діаспори в Аргентині та Бразилії як на цінні, але недостатньо використані ресурси для розвитку двосторонніх зв'язків. Ці спільноти, які десятиліттями підтримували культурні традиції та мережі, можуть служити мостами для економічної та академічної співпраці, а також захисниками позицій України в країнах їхнього перебування [20, с. 205].

Академічна дискусія також включає роздуми про ризики переоцінки потенціалу відносин між Україною та Латинською Америкою. Деякі українські вчені застерігають, що географічна відстань, відмінності в політичних

пріоритетах та внутрішні виклики, з якими стикаються багато латиноамериканських країн, включаючи економічну нестабільність, політичну поляризацію та соціальну нерівність, обмежують ступінь, до якої Україна може реально очікувати швидкої або масштабної взаємодії. Вони стверджують, що хоча Латинська Америка має бути компонентом глобальної стратегії України, вона не може замінити вирішальні партнерства з Європейським Союзом, Сполученими Штатами та Азією, які залишаються центральними для безпеки та економічного розвитку України.

Загалом, погляди українських науковців на перспективи співпраці з Латинською Америкою сходяться навколо кількох висновків. По-перше, Латинська Америка все частіше розглядається як стратегічно важливий регіон, де Україна може шукати політичної підтримки, економічних можливостей та нормативних союзників у захисті принципів суверенітету та міжнародного права. По-друге, розвиток відносин вимагає цілеспрямованих та постійних зусиль, включаючи розширення дипломатичного представництва, зміцнення торговельних та інвестиційних зв'язків, а також сприяння культурному та академічному обміну. По-третє, Україна повинна діяти в складному геополітичному середовищі, в якому зовнішні сили, такі як Росія, Китай та Сполучені Штати, мають значний вплив, що вимагає гнучкого та багатовекторного підходу до зовнішньої політики. Нарешті, українські науковці наголошують, що успішна взаємодія з Латинською Америкою залежить від здатності України сформулювати переконливий наратив, який резонує з історичним досвідом та сучасними прагненнями регіону, позиціонує Україну не просто як віддалену європейську державу, а як партнера, який поділяє спільні цінності та глобальні цілі [21, с. 4].

Багато українських академічних поглядів на відносини між Україною та Латинською Америкою демонструє зростаючий інтелектуальний та політичний інтерес до регіону, який колись був периферійним, але тепер відіграє дедалі більш центральну роль у глобальній стратегії України. Інтегруючи геополітичний аналіз, економічне прогнозування, нормативні аргументи та практичні рекомендації, українські вчені пропонують комплексну дорожню

карту для розширення зв'язків з Латинською Америкою. Їхня робота підкреслює, що співпраця з регіоном — це не просто питання дипломатичних контактів, а стратегічна необхідність в епоху глобальної невизначеності, де здатність будувати різноманітні партнерства є важливою для виживання та процвітання Української держави.

Погляди іноземних науковців на роль України в Латинській Америці розкривають складне розуміння того, як європейська пострадянська держава взаємодіє з географічно віддаленим, культурно відмінним та політично різноманітним регіоном, підкреслюючи як можливості, так і обмеження, що визначають таку міжнародну взаємодію. Зарубіжний академічний дискурс, зокрема дослідників у галузі міжнародних відносин, політології, економіки та регіонознавства, розглядає відносини між Україною та Латинською Америкою крізь призму глобального управління, багатополлярності, регіональної динаміки, підкреслюючи стратегічне значення взаємодії України з країнами Латинської Америки в сучасній міжнародній системі. Багато іноземних дослідників підкреслюють, що Україна, традиційно орієнтована на Європу та євроатлантичну архітектуру безпеки, історично зберігала обмежену присутність у Латинській Америці через географічну відстань, обмежену дипломатичну інфраструктуру та пріоритетність відносин з європейськими сусідами, Сполученими Штатами та Росією. Андрес Маламуд та Джозеф Тульчин, стверджують, що зростаючу взаємодію України з Латинською Америкою слід інтерпретувати в контексті глобального перерозподілу влади, де багатополлярність дозволяє державам поза межами безпосередньої євроатлантичної сфери впливати на міжнародні результати та кидати виклик односторонньому домінуванню великих держав. З цієї точки зору, українська діяльність є не просто символічною, а стратегічно розробленою для розвитку політичних союзників у регіоні, який, хоча й віддалений, активно бере участь у формуванні правил, норм та рішень міжнародної спільноти, включаючи голосування в Генеральній Асамблеї Організації Об'єднаних Націй та Раді з прав людини [22, с. 6].

Іноземні дослідники наголошують, що роль України в Латинській Америці слід аналізувати як з точки зору нормативної дипломатії, так і практичного державного управління. Вчені часто зазначають, що Україна позиціонує себе як захисниця суверенітету, територіальної цілісності та міжнародного права – цінностей, які глибоко резонують з латиноамериканськими країнами з історичним досвідом колоніального панування, інтервенціонізму США та боротьби за самовизначення. Дослідження Марії Луїзи Мендонси та Роберта Александера підкреслюють, що латиноамериканські держави часто розглядають дипломатичні послання України крізь призму власних історичних наративів, що може створювати як узгодженість, так і амбівалентність. З одного боку, такі країни, як Чилі, Колумбія та Коста-Рика, які мають усталені традиції підтримки міжнародних норм і прав людини, були більш сприйнятливими до звернень України, розглядаючи конфлікт як моральні та юридичні зобов'язання засуджувати агресію. З іншого боку, латиноамериканські країни з більш прагматичною зовнішньою політикою, включаючи Бразилію, Мексику та Аргентину, часто зважують свої відповіді з точки зору стратегічної автономії, економічних міркувань та історичних відносин з Росією та іншими зовнішніми державами. Іноземні вчені зазначають, що роль України в цьому контексті значною мірою полягає в ролі морального та політичного актора, який прагне діяти у складних регіональних уподобаннях, отримати символічне визнання та розвинути мережу дипломатичної підтримки, що посилює її позиції у світовому процесі прийняття рішень. Ці аналізи підкреслюють, що хоча Україна ще не має значної жорсткої сили в Латинській Америці, її стратегічна корисність полягає в нормативному впливі, правових аргументах та участі в багатосторонніх рамках, що разом дозволяє Києву стверджувати свою актуальність та проектувати свої інтереси за межі Європи [23, с. 61].

Економічний вимір відносин між Україною та Латинською Америкою отримує значну увагу в зарубіжній академічній літературі. Такі дослідники, як Андрес Маламуд, Едуардо Пас та Тетяна Романова, стверджують, що Латинська Америка є потенційним, але недостатньо розвиненим ринком для українського експорту, зокрема в сільському господарстві, металургії, машинобудуванні та

технологіях, а також служить джерелом товарів та природних ресурсів, необхідних Україні для промислового розвитку та енергетичного переходу. Іноземні вчені вказують на взаємні вигоди від диверсифікації торгівлі, наголошуючи, що латиноамериканські країни часто прагнуть розширити партнерські відносини за межі традиційних постачальників з Європи, Північної Америки та Азії. Зокрема, досвід України у виробництві зерна та сільськогосподарських технологіях може доповнювати потреби Латинської Америки в продовольчій безпеці та агропромисловій співпраці, створюючи основу для довгострокової економічної взаємодії. Економісти та фахівці з міжнародної торгівлі висвітлюють структурні проблеми, включаючи логістику, регуляторні відмінності та тарифні бар'єри, які обмежують доступ України до латиноамериканських ринків, але вони також підкреслюють стратегічну важливість укладання двосторонніх та багатосторонніх торговельних угод. Ці аналізи свідчать про те, що роль України в Латинській Америці поступово еволюціонує від периферійного гравця до потенційного економічного партнера, здатного зробити свій внесок у регіональні ініціативи розвитку, особливо в секторах, де очевидні взаємні інтереси та взаємодоповнюваність [24, с. 4].

Зарубіжні дослідження також підкреслюють роль України в Латинській Америці як учасника глобального управління та нормативної дипломатії. Такі аналітики, як Джозеф Тульчин, Марія Вікторія Мурільйо та Алехандро Морено, наголошують, що латиноамериканські держави активно долучаються до міжнародних норм, багатосторонніх інституцій та регіональних організацій, і що взаємодія України з цими суб'єктами служить зміцненню її легітимності та впливу в міжнародній системі. Вчені зазначають, що звернення України до принципів суверенітету, територіальної цілісності та заборони агресії знаходять відгук у регіоні, де невтручання та повага до державних кордонів є історично закріпленими принципами. Формулюючи свою зовнішню політику в нормативних термінах, Україна може заручитися підтримкою навіть серед країн, які неохоче вживають матеріальних дій, тим самим формуючи міжнародний дискурс, впливаючи на резолюції в Організації Об'єднаних Націй та зміцнюючи глобальну коаліцію, яка засуджує порушення міжнародного права. Зарубіжні

дослідники зазначають, що це стратегічне використання нормативної дипломатії узгоджується з ліберальними та конструктивістськими поглядами, ілюструючи, як середня держава може здійснювати вплив, просуваючи спільні ідеї, цінності та правові норми, а не покладаючись виключно на матеріальні можливості [25, с. 81].

Окрім нормативних та економічних факторів, іноземні вчені аналізують роль України в Латинській Америці крізь призму регіональної політичної динаміки. Дослідники зазначають, що Латинська Америка — це не монолітний блок, а різноманітна сукупність держав з різною політичною орієнтацією, історичною спадщиною та економічними пріоритетами. Вчені наголошують на неоднорідності регіону, зазначаючи, що ідеологічні відмінності, рівень економічного розвитку та ступінь узгодженості із зовнішніми державами формують те, як кожна країна взаємодіє з Україною. Деякі країни застосовують прагматичний підхід, надаючи пріоритет торгівлі та стратегічним партнерствам, тоді як інші формують свою зовнішню політику в ідеологічних чи історичних термінах, іноді об'єднуючись з Росією через історичну солідарність, ідеологічну спорідненість чи економічну залежність. Тому роль України слід розуміти з точки зору вибіркової взаємодії, орієнтуючись на країни, які найбільш сприйнятливі до її дипломатичних, економічних та нормативних меседжів, одночасно ретельно зважаючи на потенційну опозицію з боку держав з конкуруючими інтересами. Іноземні дослідники часто припускають, що Україна може посилити свій регіональний вплив, зосереджуючись на багатосторонній взаємодії, використовуючи регіональні організації як платформи для діалогу та застосовуючи інструменти м'якої сили, такі як культурна дипломатія, освітні обміни та кампанії з громадської комунікації.

У літературі також досліджується роль України в Латинській Америці в контексті глобальної багатополарності та стратегічної конкуренції. Такі вчені, як Джозеф Тульчин, Едуардо Пас та Марія Вікторія Мурільйо, стверджують, що російсько-український конфлікт підвищив обізнаність латиноамериканських країн щодо питань європейської безпеки та створив геополітичний простір для України, щоб заявити про себе як про важливого гравця поза межами свого

безпосереднього сусідства. Ця роль є складною, оскільки Україна повинна боротися з впливом інших глобальних гравців, включаючи Росію, Китай та Сполучені Штати, які мають значні дипломатичні, економічні та військові інтереси в Латинській Америці. Іноземні дослідники підкреслюють, що дипломатичні зусилля України в регіоні часто перетинаються з ширшими стратегічними розрахунками, оскільки латиноамериканські держави намагаються збалансувати відносини з кількома зовнішніми державами, зберігаючи при цьому автономію та регіональну стабільність. У цьому контексті роль України полягає, перш за все, у проєкції м'якої сили, нормативній адвокації та стратегічному переконанні, спрямованому на забезпечення підтримки без прямої участі у військових чи примусових діях у півкулі [26, с. 6].

Іноземні науковці також зазначають, що роль України в Латинській Америці все більше формується транснаціональними мережами, діаспорними спільнотами та цифровою дипломатією. Вони наголошують, що українські діаспори в Аргентині, Бразилії та інших країнах відіграють вирішальну роль у сприянні економічним, культурним та політичним зв'язкам. Діаспорні спільноти сприяють академічним партнерствам, діловому співробітництву та культурному обміну, що підвищує видимість України та зміцнює двосторонні відносини. Цифрова дипломатія та кампанії в соціальних мережах також виділяються як важливі інструменти формування громадської думки, протидії дезінформації та просування нарративу України щодо війни з Росією. Завдяки безпосередній взаємодії з громадянським суспільством, ЗМІ та академічними установами, Україна розширює свій вплив за межі традиційної міждержавної взаємодії, створюючи багатовимірну роль у регіоні, яка поєднує формальну дипломатію з ініціативами м'якої сили та транснаціональною взаємодією [27, с. 37].

Отож, взаємодія України з Латинською Америкою є цілеспрямованими зусиллями щодо диверсифікації її зовнішньої політики, зміцнення міжнародних коаліцій та розширення економічних та дипломатичних горизонтів. Хоча проблеми, включаючи конкуруючі глобальні інтереси, регіональну неоднорідність та обмеженість ресурсів, залишаються, література свідчить про те, що Україна поступово виробила роль нормативного та дипломатичного

актора, здатного зробити внесок у регіональний та глобальний дискурс. Використовуючи свою символічну привабливість, прагнучи практичної співпраці та взаємодіючи як з урядами, так і з громадянським суспільством, Україна позиціонує себе як відповідного актора в Латинській Америці, демонструючи потенціал для конструктивних, взаємовигідних відносин, що виходять за межі традиційних географічних та історичних кордонів, та надаючи приклад того, як малі та середні держави можуть впливати в регіонах, віддалених від їхнього безпосереднього сусідства.

1.3. Історія розвитку відносин України з країнами Латинської Америки

Початковий етап встановлення Україною дипломатичних відносин з країнами Латинської Америки являє собою ключовий період у розвитку зовнішньої політики Києва, що характеризується викликами та можливостями, властивими новій незалежній державі, яка прагне визнання, легітимності та стратегічних партнерів за межами свого безпосереднього географічного сусідства. Після проголошення незалежності 24 серпня 1991 року Україна зіткнулася з нагальним завданням утвердження свого суверенітету на міжнародній арені, встановлення дипломатичних відносин з державами по всьому світу та інтеграції в багатосторонні інституції, які могли б підтвердити її правовий статус як суверенної сутності. Латинська Америка, географічно віддалена, але політично та економічно значуща, стала важливим регіоном для України для досягнення дипломатичного визнання, розвитку двосторонньої співпраці та диверсифікації її зовнішньополітичної орієнтації, відходячи від виключної залежності від Європи та колишнього радянського простору. Вчені як з України, так і з Латинської Америки зазначають, що цей період визначався поєднанням ентузіазму, експериментів та структурних обмежень, оскільки Україна проходила пострадянський перехідний період, прагнучи утвердитися як відповідальний міжнародний актор, здатний до конструктивної взаємодії в регіонах, далеких від її традиційної сфери впливу.

З історичної точки зору, встановлення дипломатичних відносин з країнами Латинської Америки одразу після здобуття незалежності відображало ширшу стратегію України щодо досягнення світового визнання та забезпечення місця в міжнародних організаціях. Сергій Герасимчук, Наталія Шаповалова та Ганна Шелест наголошували, що Латинська Америка пропонувала Україні як символічні, так і практичні можливості: символічні, з точки зору визнання суверенними державами поза межами безпосереднього європейського контексту, та практичні, з точки зору розвитку політичних альянсів, торговельних зв'язків та культурних зв'язків. У перші місяці та роки після здобуття незалежності Україна надавала пріоритет взаємодії з найбільшими та найвпливовішими державами регіону, включаючи Бразилію, Мексику, Аргентину та Чилі, а також з меншими країнами, чия політична позиція та багатосторонній вплив могли б сприяти досягненню цілей Києва на міжнародних форумах, таких як Організація Об'єднаних Націй. Швидко встановлення дипломатичних контактів відображало як рішучість нового керівництва України, так і відкритість деяких урядів Латинської Америки до взаємодії з пострадянською країною, яка переживає політичну трансформацію [28, с. 9].

Початкові дипломатичні контакти включали різноманітні заходи, зокрема підписання офіційних декларацій, меморандумів про взаєморозуміння та угод про співпрацю, а також обмін дипломатичними нотами та візити міністрів закордонних справ та інших високопосадовців. Українські вчені зазначають, що ці ранні ініціативи часто були символічними, але стратегічно важливими, оскільки вони сигналізували про готовність та здатність України брати участь у світовій дипломатії та демонстрували серйозність її претензій на незалежність. Наприклад, встановивши офіційні дипломатичні відносини з Бразилією у 1992 році, Україна не лише отримала визнання від найбільшої країни Латинської Америки, але й відкрила канал для політичного діалогу, сприяння торгівлі та культурного обміну, що могло слугувати моделлю для взаємодії з іншими регіональними суб'єктами. Подібні ініціативи з Мексикою, Аргентиною та Чилі з'явилися на початку 1990-х років, відображаючи цілеспрямований та

структурований підхід до дипломатичного визнання та створення мережі двосторонніх відносин, що розширила вплив України за межі Європи.

Однією з визначальних характеристик цього початкового етапу, як підкреслюють українські вчені, було поєднання обмежених ресурсів та амбітних цілей. Україна, що вийшла з-під контролю після розпаду Радянського Союзу, зіткнулася зі значними економічними викликами, інституційною слабкістю та політичною нестабільністю, що обмежувало її можливості розгорнути дипломатичний персонал та утримувати посольства в кожній країні Латинської Америки. Як наслідок, ранні дипломатичні відносини часто встановлювалися через послів-нерезидентів, численні акредитації або представництво регіональних центрів, таких як посольства у Вашингтоні, Бразилії чи Мехіко. Незважаючи на ці обмеження, українські посадовці та науковці підкреслюють, що символічна та практична цінність встановлення офіційного визнання переважувала виклики, пов'язані з відстанню та ресурсними обмеженнями, оскільки кожне визнання зміцнювало легітимність України як суверенної держави та забезпечувало основу для майбутньої співпраці в політичній, економічній та культурній сферах [29, с. 7].

Окрім офіційного дипломатичного визнання, ранній період після здобуття незалежності передбачав значні зусилля для укладення двосторонніх угод у сферах, що становлять взаємний інтерес. Дослідники підкреслюють, що ці угоди часто зосереджувалися на торгівлі, культурному обміні, науковій співпраці та освіті, що відображало початкові пріоритети країни, яка прагнула як практичної співпраці, так і зміцнення свого міжнародного становища. Наприклад, з Бразилією, Аргентиною та Чилі було підписано меморандуми про торговельно-економічну співпрацю, в яких наголошувалося на потенціалі взаємної вигоди в сільському господарстві, енергетиці та технологіях. Культурні угоди мали на меті просування української мови та культури, сприяння академічним обмінам та зміцнення зв'язків, особливо з країнами, де проживають значні українські діаспори, такі як Аргентина та Бразилія. Ці ініціативи слугували подвійним механізмом: вони підвищували видимість та репутацію України в Латинській

Америці, а також забезпечували основу для практичної співпраці, яку можна було розширити в наступні роки [30].

Роль українських діаспорних громад у Латинській Америці на цьому початковому етапі також була важливою. Українські іммігранти в Аргентині, Бразилії, Парагваї та Уругваї відігравали важливу роль у сприянні раннім дипломатичним контактам, виступаючи за визнання незалежності України та просуваючи культурні та освітні ініціативи. Організації діаспори часто виступали неформальними посередниками, допомагаючи подолати мовні, культурні та інституційні розриви між українськими посадовцями та урядами Латинської Америки. Вони надавали логістичну підтримку для заходів, сприяли розвитку освітніх програм та допомагали у просуванні позитивних наративів про Україну в місцевих ЗМІ та політичних колах. Така залученість діаспорних громад посилила «м'яку силу» України та створила основу для міцних культурних та соціальних зв'язків, що доповнювали формальні міждержавні відносини.

Ширший контекст латиноамериканської політики суттєво вплинув на траєкторію дипломатичних зусиль України. На початку 1990-х років регіон переживав глибокі перехідні періоди, багато країн переходили від військових або авторитарних режимів до демократичного управління, проводили економічну лібералізацію та прагнули більшої міжнародної інтеграції. Латиноамериканські держави загалом були сприйнятливі до визнання нових суверенних утворень, включаючи Україну, як частини своїх ширших зовнішньополітичних цілей диверсифікації партнерства, утвердження регіональної автономії та посилення своєї ролі в багатосторонніх інституціях. Уряди Латинської Америки були обережними у балансуванні відносин з такими визнаними державами, як Сполучені Штати та Росія, що іноді обмежувало безпосередність або глибину взаємодії з Україною [31, с. 231].

Економічні фактори, хоча й обмежені внутрішніми викликами України, також були рисою початкового етапу відносин. Ранні угоди часто наголошували на обміні сільськогосподарською продукцією, передачі технологій та співпраці в наукових дослідженнях, особливо в галузях, де Україна мала досвід,

успадкований з радянського періоду, таких як металургія, аерокосмічна галузь та сільськогосподарські технології. Хоча обсяги торгівлі залишалися скромними протягом цього періоду, вчені стверджують, що ці ранні економічні відносини забезпечили важливу експериментальну платформу для визначення сфер взаємного інтересу та зміцнення довіри між урядами, яку можна було б використовувати в наступні десятиліття, коли б розвивалася глобальна торговельна стратегія України. Тому економічна дипломатія була не лише прагматичною відповіддю на нагальні потреби, а й стратегічною інвестицією в довгострокові партнерства з регіоном, який дедалі більше звертає увагу на можливості світової торгівлі [32, с. 28].

Встановлення дипломатичних відносин у цей період супроводжувалося участю в багатосторонніх форумах та діяльністю спостерігачів. Україна прагнула ствердити свою присутність у міжамериканських та глобальних інституціях, щоб посилити вплив своїх двосторонніх зобов'язань. Ця багатостороння взаємодія доповнювала двосторонні ініціативи, створюючи численні можливості для України утвердитися як надійного та відповідального міжнародного гравця, навіть у регіоні, географічно віддаленому від її традиційної сфери впливу.

Окрім політичних та економічних заходів, ранній етап відносин між Україною та Латинською Америкою передбачав цілеспрямовану увагу до комунікації та публічної дипломатії. Вчені підкреслюють, що українські посадовці визнавали важливість формування сприйняття та зміцнення знайомства серед латиноамериканської громадськості та осіб, які приймають рішення, багато з яких були значною мірою незнайомі з Україною до здобуття незалежності. Для підвищення обізнаності про історію, культуру та політичні прагнення України проводилися культурні фестивалі, академічні конференції, мовні курси та інформаційно-просвітницька діяльність у ЗМІ. Ці зусилля, хоча й скромні за масштабом, відіграли важливу роль у формуванні позитивного іміджу України та сприянні початковим рівням довіри, необхідним для глибшої політичної та економічної взаємодії. Стратегічне використання м'якої сили на цьому ранньому етапі продемонструвало усвідомлення Україною того, що

побудова стійких відносин у віддаленому та різноманітному регіоні вимагає більше, ніж просто формального дипломатичного визнання; вона вимагає постійної культурної та соціальної взаємодії, яка доповнює традиційне державне управління [33, с. 61].

Незважаючи на ці позитивні зрушення, науковці послідовно зазначають, що початковий етап також був позначений значними обмеженнями та викликами. Обмежені ресурси України, величезна географічна відстань, нерівномірні можливості урядів Латинської Америки та ширший геополітичний тиск з боку світових держав обмежували глибину та швидкість побудови відносин. Аналітики наголошують, що ранні зусилля були значною мірою символічними та дослідницькими, спрямованими на встановлення визнання та базових рамок для взаємодії, а не на досягнення негайних суттєвих результатів у торгівлі чи безпеці. Тим не менш, українські та іноземні науковці погоджуються, що ці початкові кроки були вирішальними для закладання інституційних, дипломатичних та культурних основ, які дозволили б Україні розширити свою присутність у Латинській Америці в наступні роки.

Період з початку 1990-х до 2010-х років ознаменувався значним розвитком відносин України з країнами Латинської Америки, що характеризувався поступовою консолідацією політичних контактів, обережним, але зростаючим економічним обміном та дедалі активнішою культурною дипломатією. Цей період відображає як дозрівання зовнішньої політики України після здобуття незалежності, так і зміну реакції латиноамериканських держав на нового суверенного європейського актора, який прагнув визнання, партнерства та інтеграції в глобальні мережі. 1990-ті роки були значною мірою роками формування, оскільки Україна перейшла від початкового встановлення дипломатичних відносин до розвитку більш структурованої та суттєвої взаємодії в регіоні. Протягом 2000-х та 2010-х років ці відносини поступово поглиблювалися під впливом світових економічних тенденцій, регіональних політичних трансформацій та зусиль України утвердитися як відповідальний міжнародний актор, здатний до конструктивної двосторонньої та багатосторонньої співпраці. Динаміка цих трьох сфер – політичної, економічної

та культурної – взаємодіяла складним чином, формуючи траєкторію відносин між Україною та Латинською Америкою протягом понад двох десятиліть [34, с. 5].

Початок 2000-х років приніс як безперервність, так і інновації у відносини між Україною та Латинською Америкою. У політичному плані Україна прагнула зміцнити існуючі партнерства, розширюючи взаємодію з іншими країнами, включаючи Уругвай, Парагвай, Колумбію та Перу. Акцент змістився з простого визнання до суттєвої співпраці, з акцентом на спільних інтересах у міжнародному праві, багатосторонньому управлінні та регіональній стабільності. У цей період Україна активно брала участь у багатосторонніх форумах, де країни Латинської Америки відігравали важливу роль, включаючи Генеральну Асамблею Організації Об'єднаних Націй та різні комітети, що займаються питаннями прав людини, міжнародної безпеки та сталого розвитку. Політична стратегія України була розроблена не лише для зміцнення двосторонніх зв'язків, але й для створення коаліцій у глобальних інституціях, які могли б підтримувати її позиції щодо суверенітету, територіальної цілісності та врегулювання конфліктів, особливо стосовно Росії. Ця багатостороння взаємодія стала визначальною рисою зовнішньополітичного підходу України, перетворивши політичне визнання на практичний вплив та дипломатичну видимість у регіоні [35, с. 65].

Економічні відносини у 2000-х роках демонстрували поступове зростання, якому сприяло глобальне економічне розширення, зростаюча інтеграція України у світові ринки та цілеспрямовані зусилля щодо визначення секторів взаємної вигоди. Український експорт до Латинської Америки дедалі частіше включав сільськогосподарську техніку, сталеливарну продукцію, добрива та продукти харчування, тоді як імпорт з регіону складався з таких товарів, як соєві боби, кава, вино та мінерали. Торговельні угоди, спільні підприємства та бізнес-форуми сприяли створенню інституційних каналів для економічної співпраці, навіть якщо обсяги залишалися відносно невеликими порівняно зі співпрацею України з Європою чи Азією. Економісти підкреслюють стратегічне значення цієї диверсифікації, припускаючи, що розвиток відносин з економіками

Латинської Америки пропонував Україні не лише економічні вигоди, але й політичні важелі впливу та буфер проти надмірної залежності від традиційних ринків.

Культурна дипломатія стала дедалі помітнішим компонентом відносин між Україною та Латинською Америкою протягом цього періоду, що відображає як стратегічні фактори, так і наявність активних українських діаспорних громад. Культурні обміни, академічні партнерства та ініціативи публічної дипломатії служили важливими інструментами для побудови довгострокових відносин та сприяння взаєморозумінню. Ініціативи включали українські культурні центри, мовні курси, художні виставки, музичні фестивалі та програми академічного обміну з університетами Бразилії, Аргентини, Мексики та Чилі. Ці заходи сприяли зміцненню видимості та позитивного іміджу України, сприяли співпраці в освітній та науковій сфері, а також посилювали соціальні та людські виміри двосторонніх відносин. Вчені стверджують, що культурна дипломатія доповнювала політичну та економічну взаємодію, створюючи основу довіри, знайомства та взаємної поваги, що сприяло переговорам та спільним ініціативам в інших сферах [36].

Динаміка відносин між Україною та Латинською Америкою у 2000-х та 2010-х роках також формувалася глобальними подіями, включаючи економічні кризи, зміни на міжнародних енергетичних ринках та геополітичні події. Зовнішня політика України адаптувалася до цих змін, наголошуючи на гнучкості, вибірковій взаємодії та багатосторонній співпраці. Наприклад, під час світової фінансової кризи 2008–2009 років обсяги торгівлі та інвестиційні потоки були обмежені, але Україна підтримувала дипломатичні контакти та продовжувала брати участь у багатосторонніх форумах, сигналізуючи про надійність та безперервність. Аналогічно, зміни в політичному ландшафті Латинської Америки, включаючи обрання лівих урядів у таких країнах, як Бразилія, Аргентина та Венесуела, вимагали нюансованих стратегій взаємодії, які збалансували політичні принципи, економічні інтереси та нормативну дипломатію. Здатність України діяти в цій складній динаміці продемонструвала зрілість її зовнішньої політики, переходячи від реактивного підходу після

здобуття незалежності до більш стратегічної, адаптивної та багатовимірної взаємодії з регіоном.

Окрім двосторонньої та багатосторонньої політичної взаємодії, протягом періоду спостерігалася посилення уваги до співпраці у сфері безпеки та оборони, хоча вона залишалася обмеженою географічною відстанню та стратегічними пріоритетами. Україна брала участь у технічних обмінах, навчальних програмах та періодично брала участь у регіональних діалогах з питань безпеки, наголошуючи на прозорості, підтримці миру та дотриманні міжнародного права. Ці ініціативи були значною мірою символічними, але сприяли демонстрації відповідальної міжнародної поведінки України, зміцнюючи її імідж як партнера, здатного конструктивно внести свій вклад у глобальну та регіональну стабільність [37, с. 18].

До 2010-х років відносини між Україною та Латинською Америкою досягли стадії відносної стабільності та інституціоналізації, що характеризувалася налагодженими дипломатичними мережами, регулярними візитами на високому рівні, постійною торгівлею та стійкою культурною взаємодією. Вчені підкреслюють, що цей період ознаменувався поступовим, але послідовним прогресом, оскільки як Україна, так і латиноамериканські держави навчилися долати структурні обмеження, керувати двосторонньою та багатосторонньою взаємодією, а також реалізовувати взаємовигідні ініціативи в багатьох сферах. Політичні контакти підтримувалися та поглиблювалися завдяки візитам міністрів, парламентським делегаціям та участі у глобальних форумах. Торговельно-економічне співробітництво, хоча й скромне за масштабами, стало більш структурованим, а спільні підприємства, сприяння інвестиціям та галузеві угоди забезпечували механізми практичної взаємодії. Культурна дипломатія, освіта та діяльність діаспори продовжували зміцнювати соціальні та людські зв'язки, забезпечуючи, щоб відносини були не лише транзакційними, а й вбудованими в ширші суспільні мережі. Ці події заклали основу для більш інтенсивної взаємодії в наступному десятилітті, особливо в контексті глобальних криз та геополітичних зрушень, таких як вторгнення Росії в Україну у 2022 році [38].

Еволюція відносин між Україною та Латинською Америкою протягом цього періоду демонструє важливі уроки щодо взаємодії політичних, економічних та культурних факторів у міжнародній дипломатії. Інтеграція цих трьох сфер дозволила Україні максимально використати свої обмежені ресурси, зміцнити авторитет та довіру, а також створити багатовимірну присутність у віддаленому регіоні. Політична взаємодія забезпечила основу для визнання та легітимності, економічні ініціативи створили практичні стимули для співпраці, а культурна дипломатія сприяла довгостроковим відносинам та соціальному капіталу. Взаємодоповнюваність цих вимірів відображає як виклики, так і можливості, з якими стикаються держави середнього розміру, які прагнуть розширити свій вплив у географічно та культурно віддалених регіонах, підкреслюючи важливість стратегічного планування, адаптивності та використання численних інструментів зовнішньої політики.

Отже, політичне визнання, дипломатична взаємодія, торговельні ініціативи, культурна дипломатія та багатостороння участь разом сформували траєкторію відносин, дозволивши Україні зміцнити свою присутність у регіоні, незважаючи на географічну відстань та обмеженість ресурсів. Уроки співпраці дають цінні знання для сучасних політиків та аналітиків, демонструючи, як нова незалежна держава може будувати змістовні відносини на різних континентах шляхом стратегічної інтеграції політичних, економічних та культурних ініціатив, закладаючи основу для глибших та стійкіших партнерств у наступні десятиліття. Ця історична еволюція підкреслює наступність, адаптивність та довгострокове бачення, які характеризували підхід України до Латинської Америки, встановлюючи моделі взаємодії, які продовжують впливати на дипломатичну, економічну та культурну взаємодію у 21 столітті.

РОЗДІЛ 2. ПРАВОВІ ЗАСАДИ ТА ІНСТИТУЦІЙНІ МЕХАНІЗМИ СПІВПРАЦІ УКРАЇНИ З КРАЇНАМИ ЛАТИНСЬКОЇ АМЕРИКИ

2.1 Міжнародно-правова база відносин України з країнами Латинської Америки

Міжнародно-правова база, що регулює відносини України з країнами Латинської Америки, являє собою складну та динамічну систему двосторонніх, багатосторонніх та регіональних інструментів, які разом формують принципи, права, зобов'язання та процедури, що керують взаємодією європейської суверенної держави з географічно віддаленим, політично різноманітним та економічно динамічним регіоном. Ця правова база ґрунтується на загальному міжнародному праві, зокрема на принципах, кодифікованих у Статуті Організації Об'єднаних Націй, звичаєвому міжнародному праві та широко визнаних нормах державного суверенітету, невтручання та мирного співіснування, а також включає договори, конвенції та угоди, укладені на двосторонній та багатосторонній основі з державами Латинської Америки.

На фундаментальному рівні правові відносини України з країнами Латинської Америки керуються загальними принципами міжнародного права, закріпленими в Статуті Організації Об'єднаних Націй, який був ратифікований Україною в 1991 році. Ці принципи включають визнання державного суверенітету, заборону погрози силою або її застосування проти територіальної цілісності чи політичної незалежності будь-якої держави, зобов'язання поважати права людини та основні свободи, а також зобов'язання вирішувати міжнародні спори мирними засобами. Ці принципи складають нормативну основу зовнішньої політики України, забезпечуючи загальновизнану правову основу для двосторонньої взаємодії з країнами Латинської Америки. Наприклад, Україна посилається на ці принципи у своїх дипломатичних комунікаціях та переговорах, щоб стверджувати незаконність агресії, особливо в контексті військових дій Росії, водночас прагнучи політичної, правової та моральної підтримки від держав Латинської Америки на міжнародних форумах, таких як Генеральна Асамблея Організації Об'єднаних Націй, Рада з прав людини та Міжнародний Суд ООН.

Двосторонні договори є другим важливим компонентом міжнародно-правової бази, виконуючи роль офіційних угод, що визначають обсяг, зміст та процедури співпраці між Україною та окремими латиноамериканськими державами. З початку 1990-х років Україна укладала договори про дружбу, співробітництво, торгівлю, культурний обмін та сприяння інвестиціям з такими країнами, як Бразилія, Мексика, Аргентина, Чилі, Перу та Колумбія. Ці договори зазвичай містять загальні положення, що підтверджують взаємну повагу до суверенітету, невтручання та мирних відносин, а також конкретні положення щодо торгівлі, інвестицій, науково-технічного співробітництва, освіти та культурного обміну. Ці двосторонні договори мають юридичну силу відповідно до Віденської конвенції про право міжнародних договорів 1969 року, стороною якої є Україна, та становлять основу як для правової визначеності, так і для передбачуваності у двосторонніх відносинах. Договори доповнюються меморандумами про взаєморозуміння, спільними комісіями та періодичними консультаціями, які впроваджують угоди в дію, сприяють моніторингу та забезпечують основу для вирішення питань, що можуть виникнути під час співпраці [39, с. 72].

Багатосторонні договори та конвенції ще більше збагачують правову базу, інтегруючи відносини між Україною та Латинською Америкою в ширші глобальні та регіональні норми. Україна приєдналася до численних міжнародних документів, що кодифікують правила щодо прав людини, торгівлі, захисту навколишнього середовища, інтелектуальної власності та вирішення спорів, що мають відношення до її взаємодії з державами Латинської Америки. Прикладами є Загальна декларація прав людини, Міжнародний пакт про громадянські та політичні права, Міжнародний пакт про економічні, соціальні та культурні права, угоди Світової організації торгівлі та Паризька угода про зміну клімату. Ці документи не лише забезпечують правові стандарти, але й функціонують як орієнтири для переговорів, адвокації та запобігання конфліктам. Держави Латинської Америки, як активні учасники цих конвенцій, поділяють нормативні зобов'язання, що сприяють координації з Україною та створюють спільний юридичний словник для вирішення двосторонніх та багатосторонніх питань.

Окрім універсальних документів, регіональні норми в Латинській Америці відіграють певну роль у формуванні правової взаємодії України з регіоном. Хоча Україна географічно знаходиться поза межами регіональних організацій, таких як Організація американських держав, МЕРКОСУР, Співтовариство держав Латинської Америки та Карибського басейну та Міжамериканська комісія з прав людини, ці інституції встановлюють норми, процедурні стандарти та консультативні механізми, які опосередковано впливають на відносини між Україною та Латинською Америкою. Участь України у секторальних діалогах з цими організаціями дозволяє їй узгоджувати свої двосторонні ініціативи з регіональними правовими стандартами.

Звичаєве міжнародне право, хоча й менш формалізоване, ніж договори, також відіграє значну роль у формуванні правової бази. Такі принципи, як дипломатичний імунітет, недоторканність дипломатичних місій, право консульських зносин та звичаєві правила відповідальності держав, забезпечують правове середовище, в якому Україна та країни Латинської Америки здійснюють офіційну взаємодію. Звичаєве право лежить в основі багатьох оперативних аспектів дипломатії, включаючи акредитацію послів, ставлення до іноземних громадян, а також захист майна та персоналу, гарантуючи, що взаємодія України з Латинською Америкою відповідає загальновизнаним нормам, що посилюють правову визначеність та запобігають конфліктам. Наприклад, Віденська конвенція про дипломатичні зносини 1961 р. та Віденська конвенція про консульські зносини 1963 р., обидві ратифіковані Україною та країнами в Латинській Америці, містять правила, що регулюють діяльність дипломатичних місій, консульські функції та вирішення спорів, тим самим створюючи стабільну правову основу для довгострокової співпраці.

Україна та країни Латинської Америки зазвичай покладаються на вирішення спорів шляхом переговорів, арбітражу або звернення до міжнародних судів чи трибуналів для вирішення розбіжностей, що виникають із торговельних, інвестиційних або договірних зобов'язань. Включення арбітражних положень до двосторонніх інвестиційних договорів та торговельних угод забезпечує юридично обов'язковий механізм для вирішення спорів без вдавання до

примусових заходів чи політичної конфронтації. Такі установи, як Міжнародний центр з врегулювання інвестиційних спорів, Постійна палата третейського суду та Міжнародний суд ООН, часто згадуються в цих угодах, створюючи структуроване середовище, в якому Україна та її латиноамериканські партнери можуть використовувати засоби правового захисту відповідно до міжнародних норм. Така опора на формальні механізми відображає як правову витонченість сучасних двосторонніх відносин, так і спільне зобов'язання щодо мирного вирішення спорів як основи міжнародного права [40, с. 21].

Торговельно-економічні угоди займають особливо чільне місце в правовій базі, що відображає стратегічний інтерес України до диверсифікації своїх економічних партнерств та доступу до ринків Латинської Америки. Двосторонні та багатосторонні торговельні угоди визначають тарифні режими, правила визначення походження товарів, права інтелектуальної власності, захист інвестицій, процедури вирішення спорів та гармонізацію нормативних актів, забезпечуючи юридично обов'язкову структуру для комерційного обміну. Ці угоди часто доповнюються інвестиційними договорами, які захищають інвесторів від експропріації, забезпечують справедливе та рівноправне ставлення, а також передбачають доступ до арбітражу у разі виникнення спорів. Ці інструменти не лише сприяють торгівлі та інвестиціям, але й служать інструментами політичного впливу, сигналізуючи про відданість України правовим нормам та передбачуваність її комерційного середовища. Вони також дозволяють країнам Латинської Америки взаємодіяти з Україною на рівних правових засадах, створюючи можливості для стійких та взаємовигідних економічних відносин.

Співпраця в галузі культури та освіти також кодифікована в рамках міжнародно-правової бази, часто через двосторонні договори, меморандуми про взаєморозуміння та програмні угоди. Ці документи забезпечують правову основу для студентських обмінів, спільних дослідницьких ініціатив, академічних партнерств, мовної підготовки та культурних виставок. Така правова кодифікація є важливою для забезпечення безперервності, підзвітності та інституційної підтримки, дозволяючи Україні та латиноамериканським

державам підтримувати культурні та освітні програми, незважаючи на політичні чи економічні коливання. Правова база, що регулює цю діяльність, часто включає положення про фінансування, інтелектуальну власність та адміністративні процедури, створюючи передбачуваність та сприяючи довгостроковому плануванню в соціальному та культурному вимірах двосторонніх відносин.

Права людини та гуманітарне право утворюють додатковий рівень правової бази. Україна, як підписант основних конвенцій з прав людини, сприяє інтеграції цих норм у свою дипломатичну взаємодію з країнами Латинської Америки. Вчені наголошують, що латиноамериканські держави, які самі мають міцні правові традиції у сфері захисту прав людини, мають спільні зобов'язання в цій сфері. Ця конвергенція створює нормативну основу для співпраці з таких питань, як захист біженців, ініціативи проти торгівлі людьми, гендерна рівність та соціальна інтеграція. Правова кодифікація зобов'язань у сфері прав людини, як на універсальному, так і на регіональному рівні, дозволяє Україні та латиноамериканським партнерам координувати політику, обмінюватися передовим досвідом та розробляти спільні програми відповідно до встановлених принципів міжнародного права.

Санкції, ембарго та дотримання резолюцій Ради Безпеки Організації Об'єднаних Націй також є частиною правових аспектів відносин між Україною та Латинською Америкою. Хоча латиноамериканські держави часто займають позиції відповідно до резолюцій РБ ООН або Генеральної Асамблеї, вони також здійснюють дискреційні дії у двосторонніх відносинах, балансує міжнародні зобов'язання з національними інтересами. Дипломатична та правова взаємодія України включає відстоювання дотримання режимів міжнародних санкцій, сприяння виконанню міжнародно-правових зобов'язань та координацію реагування на порушення суверенітету та територіальної цілісності. Ця правова взаємодія підкріплюється міжнародним звичаєвим правом, багатосторонніми конвенціями та двосторонніми угодами, які разом визначають допустиму сферу дій, засобів правового захисту та зобов'язань [41, с. 3].

Міжнародно-правова база взаємодії є динамічною та підлягає еволюції у відповідь на глобальні, регіональні та двосторонні події. Україна повинна постійно адаптувати свої правові стратегії, щоб відобразити зміни в управлінні, економічній інтеграції та геополітичних розстановках сил, а також зміни глобальних норм у торгівлі, захисті навколишнього середовища та безпеки. Такий адаптивний правовий підхід гарантує, що відносини України з Латинською Америкою залишатимуться відповідними міжнародному праву, реагуватимуть на нові виклики та будуть здатними підтримувати довгострокову співпрацю в політичній, економічній та культурній сферах. Інтегруючи принципи загального міжнародного права, двосторонніх та багатосторонніх договорів, регіональних норм, звичаєвого права, механізмів вирішення спорів, торговельних угод, інструментів культурного співробітництва та зобов'язань у сфері прав людини, Україна створює комплексну та стійку правову основу для взаємодії з країнами Латинської Америки.

На завершення, міжнародно-правова база відносин України з країнами Латинської Америки є багаторівневою та динамічною системою, яка охоплює основоположні принципи суверенітету, невтручання та мирного вирішення спорів, доповнені двосторонніми договорами, багатосторонніми конвенціями, регіональними документами, звичаєвим правом, *ad hoc* та постійними механізмами врегулювання спорів, торговельно-економічними угодами, культурною та освітньою співпрацею, зобов'язаннями у сфері прав людини. Вчені послідовно підкреслюють, що ця база забезпечує як нормативну, так і операційну основу для політичної, економічної та культурної взаємодії України з Латинською Америкою, дозволяючи Києву стверджувати свій суверенітет, відстоювати взаємні інтереси та підтримувати стабільні та передбачувані відносини в регіоні, що характеризується географічною відстанню, політичним розмаїттям та економічною неоднорідністю. Комплексний характер цієї правової архітектури підкреслює центральну роль права у формуванні сучасних міжнародних відносин, демонструючи, як правові інструменти, принципи та механізми разом сприяють розвитку міцної, структурованої та стратегічно значущої співпраці між Україною та державами Латинської Америки.

2.2. Інституційні механізми співробітництва

Інституційні механізми співпраці між Україною та країнами Латинської Америки є важливим компонентом практичної реалізації цілей зовнішньої політики, сприяючи діалогу, координації та виконанню двосторонніх та багатосторонніх угод у політичній, економічній та культурній сферах. Ці механізми включають постійні та тимчасові органи, створені на міжурядовому рівні, спільні комісії, робочі групи, форуми парламентської дипломатії, агентства зі сприяння торгівлі та інвестиціям, культурні установи та міжнародні організації, що забезпечують платформи для структурованої взаємодії. Інституціоналізація співпраці є важливою для перетворення офіційних угод та правових зобов'язань на відчутні результати, забезпечення безперервності дипломатичних відносин та надання механізмів для вирішення конфліктів, моніторингу та оцінки. Взаємодія України з країнами Латинської Америки спирається на мережу таких інституційних домовленостей, що відображають як її стратегічні пріоритети, так і різноманітність політичного, економічного та соціального контекстів регіону.

В основі інституційної взаємодії України з Латинською Америкою лежать двосторонні міжурядові комісії та спільні робочі групи. Ці органи зазвичай створюються органами виконавчої влади шляхом угоди, що визначає їхній склад, функції та частоту зустрічей. Ці комісії виконують кілька цілей: вони сприяють діалогу між міністерствами та відомствами, контролюють виконання двосторонніх угод, визначають можливості для співпраці та розробляють політичні рекомендації для виконавчої влади. Наприклад, Україна та Бразилія створили спільну комісію з економічного, науково-технічного співробітництва наприкінці 1990-х років, яка регулярно зустрічалася для обговорення питань спрощення торгівлі, спільних промислових проєктів, технологічного обміну та сприяння інвестиціям. Подібні комісії були створені з Аргентиною, Мексикою, Чилі та Перу, що відображає системний підхід до інституціоналізації взаємодії в різних секторах. Ці механізми забезпечують безперервність у двосторонніх відносинах, дозволяючи Україні підтримувати активні контакти, незважаючи на

зміни в урядах, зміни політичних пріоритетів або коливання економічних умов [42, с. 103].

Парламентська дипломатія також стала важливим інституційним механізмом у відносинах між Україною та Латинською Америкою. Парламентські групи дружби, міжпарламентські комітети та законодавчі делегації сприяють діалогу між національними законодавчими органами, сприяючи взаєморозумінню правових, політичних та соціальних рамок. Науковці наголошують, що ці механізми доповнюють дипломатію на рівні виконавчої влади, сприяючи довірі, визначаючи сфери для узгодження законодавства та сприяючи нормативній конвергенції в таких сферах, як права людини, антикорупційна політика та демократичне управління. Наприклад, міжпарламентські групи дружби України з Бразилією та Аргентиною організовували регулярний обмін делегаціями, спільні семінари та консультації, що посилюють законодавчу співпрацю, забезпечують платформи для діалогу з питань політики та підтримують реалізацію ширших цілей зовнішньої політики. Ці інституційні домовленості відображають визнання того, що сталий двосторонній зв'язок вимагає залучення багатьох гілок влади, забезпечуючи, щоб дипломатичні ініціативи підкріплювалися законодавчим розумінням та підтримкою.

Агентства зі сприяння торгівлі та інвестиціям є ще одним важливим компонентом інституційних механізмів України в регіоні. Такі агентства, як Державне агентство України з інвестицій та національними проектами до його ліквідації у 2015 році, Торгово-промислова палата України та їхні латиноамериканські колеги, служать операційними центрами для просування бізнес-можливостей, сприяння комерційним обмінам та надання інформації та консультаційних послуг інвесторам. Ці агентства організовують бізнес-форуми, інвестиційні місії, галузеві семінари та торговельні ярмарки, які створюють структуровані можливості для українських та латиноамериканських компаній взаємодіяти, вести переговори та встановлювати партнерські відносини. Ці механізми є особливо важливими, враховуючи географічну відстань та різні ринкові структури між Україною та країнами Латинської Америки, оскільки

вони забезпечують інституційну підтримку для подолання логістичних, регуляторних та інформаційних бар'єрів для економічної співпраці.

Культурні та освітні установи також відіграють важливу роль в інституціоналізації відносин між Україною та Латинською Америкою. Культурні центри, мовні школи та програми академічного обміну забезпечують постійні платформи для діалогу та співпраці в культурній сфері. Такі установи, як Український культурний центр у Буенос-Айресі, академічні партнерства з університетами в Сан-Паулу, а також мовні та культурні програми в Мехіко, сприяють обміну в галузі мистецтва, літератури, музики та освіти, зміцнюючи двосторонні зв'язки та сприяючи міжлюдським зв'язкам. Ці механізми є особливо важливими в Латинській Америці, де культурна дипломатія та взаємодія з діаспорою слугують важливими інструментами для побудови довгострокової довіри та знайомства з Україною. Створюючи постійні інституційні платформи, Україна забезпечує безперервність культурної та освітньої взаємодії, що, у свою чергу, підтримує ширші дипломатичні, політичні та економічні цілі.

Багатосторонні організації та регіональні форуми також є важливими інституційними механізмами взаємодії України з Латинською Америкою. Хоча Україна не є членом регіональних латиноамериканських організацій, таких як Організація американських держав, МЕРКОСУР або СЕЛАК, вона бере участь як спостерігач у секторальних діалогах, тематичних форумах та міжнародних конференціях. Ці платформи надають Україні можливості узгоджувати свою політику з регіональними нормами, брати участь у колективних ініціативах щодо торгівлі, захисту довкілля та прав людини, а також створювати коаліції підтримки своїх позицій на глобальних форумах. Наприклад, взаємодія України з країнами Латинської Америки в контексті Генеральної Асамблеї ООН та Ради з прав людини дозволяє скоординовані дії з питань, що становлять взаємний інтерес, таких як сприяння міжнародному праву, захист суверенітету та просування цілей сталого розвитку. Ці багатосторонні інституційні механізми доповнюють двосторонні домовленості, забезпечуючи додатковий рівень структури та передбачуваності у відносинах між Україною та Латинською Америкою [43, с. 209].

Посольства та дипломатичні місії слугують операційною основою інституційної бази України в Латинській Америці. Посольства України в Бразилії, Мексиці, Аргентині та Чилі, разом із почесними консульствами в інших країнах, функціонують як постійні установи, що сприяють політичному діалогу, просуванню торгівлі, консульським послугам, культурним програмам та координації спільних ініціатив. Фізична присутність українського дипломатичного персоналу дозволяє постійно стежити за розвитком подій, швидко реагувати на нові можливості чи кризи, а також безпосередньо взаємодіяти з урядами країн перебування та громадянським суспільством. Посольства часто виступають координаторами міжурядових комісій, організаторами бізнес-форумів та спонсорами культурних заходів, забезпечуючи послідовну, видиму та ефективну інституційну участь України. Крім того, дипломатичні місії надають Україні канал для підтримки відносин одночасно з кількома країнами Латинської Америки, іноді з акредитацією нерезидентів, оптимізуючи ресурси та максимізуючи охоплення.

Українська діаспора в Латинській Америці представляє унікальний інституційний вимір співпраці. Хоча це не формальні державні інституції, організації діаспори функціонують як посередники та фасилітатори відносин між Україною та Латинською Америкою. Українські культурні асоціації, освітні товариства та професійні мережі в Аргентині, Бразилії, Парагваї та Уругваї підтримують культурну дипломатію, підвищують обізнаність про українську історію та сучасну політику, а також допомагають в організації двосторонніх та багатосторонніх заходів. Діаспора часто співпрацює з посольствами, міністерствами та академічними установами, створюючи гібридний інституційний механізм, який посилює державні ініціативи залученням низових громадян, розширюючи як охоплення, так і стійкість присутності України в регіоні.

Інституційні механізми також включають галузеві робочі групи та цільові групи, що займаються такими сферами, як наука і технології, енергетика, охорона навколишнього середовища, сільське господарство та оборона. Ці органи дозволяють Україні та країнам Латинської Америки координувати

технічні стандарти, обмінюватися досвідом та реалізовувати спільні проекти. Наприклад, спільні наукові комітети сприяють спільним дослідженням, тоді як робочі групи з питань сільського господарства сприяють передачі знань, технологічній модернізації та розвитку ринку. Такі галузеві інституції доповнюють дипломатичні та економічні домовленості [44, с. 19].

Крім того, періодичні саміти, конференції та форуми слугують тимчасовими, але інституціоналізованими механізмами співпраці. Зустрічі високого рівня між главами держав, міністрами закордонних справ або галузевими міністрами надають можливості для переговорів, визначення порядку денного та оцінки існуючих угод. Ці зустрічі, часто підтримувані постійними комісіями та посольствами, створюють ритм взаємодії, який підтримує імпульс у двосторонніх та багатосторонніх відносинах. Вони також функціонують як інструменти сигналізації, дозволяючи Україні та країнам Латинської Америки демонструвати відданість спільним цілям, демонструвати досягнення та координувати позиції на регіональних та глобальних форумах.

На завершення, інституційні механізми співпраці між Україною та країнами Латинської Америки являють собою складну та взаємопов'язану систему, що охоплює двосторонні комісії, парламентську дипломатію, торговельні та інвестиційні агентства, культурні та освітні установи, багатосторонні форуми, посольства, організації діаспори, галузеві робочі групи, саміти, системи моніторингу. Вчені послідовно наголошують, що ефективність цих механізмів залежить від їхньої здатності інтегрувати правові зобов'язання, політичні пріоритети, економічні інтереси та культурні цілі в узгоджену структуру, яка забезпечує безперервність, підзвітність та практичне впровадження.

Інституціоналізація співпраці надає Україні канали для взаємодії з географічно та політично різноманітним регіоном, сприяючи діалогу, координації, вирішенню спорів та просуванню взаємовигідних ініціатив. Поєднуючи формальні структури з гнучкими неформальними мережами, Україна створила стійку та адаптивну інституційну основу, здатну підтримувати довгострокові відносини з країнами Латинської Америки, посилювати

політичний вплив, економічну взаємодію та культурний зв'язок, а також забезпечувати основу для наступних етапів двосторонньої та багатосторонньої співпраці у 21 столітті.

2.3. Аналітичний огляд кейсів та конфліктних ситуацій у відносинах між Україною та країнами Латинської Америки

Аналіз конфліктних ситуацій у відносинах між Україною та країнами Латинської Америки показує, що, хоча загальний характер цих взаємодій історично був співпрацею та відзначався взаємним інтересом до економічної та дипломатичної взаємодії, тим не менш, траплялися епізоди напруженості, непорозумінь та структурних конфліктів, сформованих глобальною політичною динамікою, внутрішніми трансформаціями та зміною пріоритетів як України, так і латиноамериканських держав. Розуміння цих кейсів вимагає ретельного дослідження того, як двосторонні та багатосторонні контексти, ідеологічні фактори та конкуруючі економічні інтереси часом породжували тертя або створювали виклики для інакше конструктивних відносин.

Першу категорію конфліктних ситуацій можна простежити до ранніх пострадянських років, коли Україна стала незалежним гравцем на міжнародній арені та прагнула встановити власну зовнішню політику, окрему від Росії. Країни Латинської Америки, багато з яких мали давні відносини з Радянським Союзом, часто стикалися з невизначеністю щодо того, як взаємодіяти з новою українською державою. У деяких випадках ця невизначеність призводила до напруженості. Наприклад, на початку 1990-х років деякі уряди Латинської Америки продовжували ставитися до Росії як до головного правонаступника радянських зобов'язань, що ускладнювало зусилля України щодо отримання визнання угод про торгівлю, правонаступництво та дипломатичне представництво. Це було особливо очевидно в переговорах щодо консульських послуг, де деякі держави вагалися відкривати окремі українські представництва, створюючи практичні перешкоди для українських громадян та компаній, що працюють у регіоні [45, с. 83].

Ще одним джерелом раннього конфлікту була конкуренція за ринки та ресурси. Економічна стратегія України після здобуття незалежності включала пошук нових ринків для своєї промислової та сільськогосподарської продукції, а також можливості для співпраці у високотехнологічному та оборонному секторах. Однак країни Латинської Америки також переживали економічну лібералізацію та реструктуризацію, часто під впливом міжнародних фінансових установ, і не завжди були готові врахувати пропозиції України. У деяких випадках вітчизняні промислові підприємства латиноамериканських держав розглядали український експорт сталі, машин та зерна як загрозу місцевому виробництву, що призводило до торговельних спорів. Були випадки антидемпінгових розслідувань, зокрема в Бразилії та Аргентині, де українська сталь та хімічна продукція підлягали тарифам або квотам. Ці заходи, хоча й не були спрямовані особисто на Україну, створювали відчуття конфлікту та змушували Україну розвивати більш витончену торговельну дипломатію.

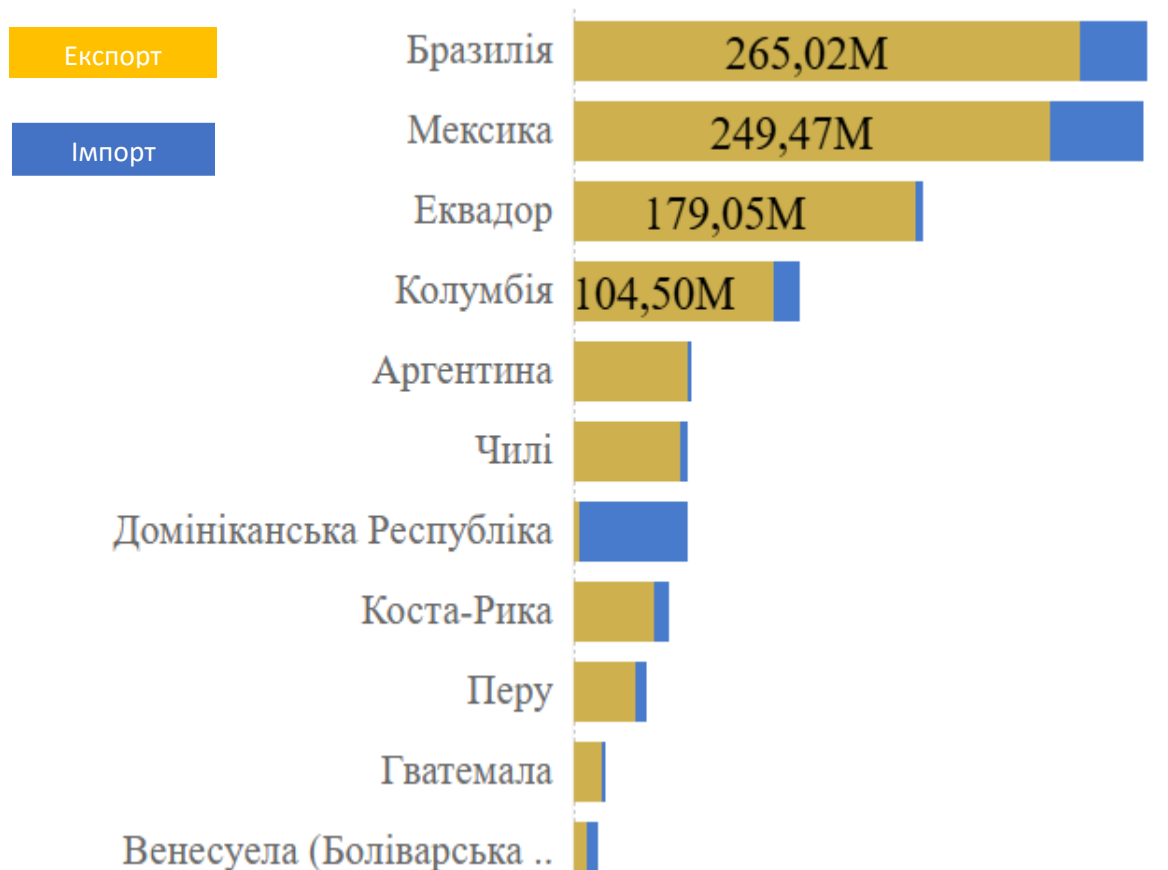

Рис. 1. Експортно-імпортові операції за 2024 рік України з деякими державами Латинської Америки (за даними Дія.Бізнес) [45]

Політична напруженість час від часу виникала в контексті відносин України зі світовими державами. Латинська Америка традиційно була регіоном із сильним впливом США, але де багато держав також підтримують тісні зв'язки з Росією та, дедалі більше, з Китаєм. Протистояння України з Росією, особливо після 2014 року та після 2022 року, поставило уряди Латинської Америки у скрутне становище. Кілька країн, таких як Куба, Венесуела та Нікарагуа, які мають стратегічні партнерства з Москвою, зайняли позиції, що симпатизують Росії, на міжнародних форумах. Це стало джерелом політичного тертя для України, особливо коли ці держави голосували проти резолюцій Організації Об'єднаних Націй, що засуджують російську агресію, або утримувалися від них. Наприклад, послідовна підтримка Нікарагуа російських наративів щодо Криму та Донбасу стала предметом гострих розбіжностей. Аналогічно, Венесуела за Ніколаса Мадуро неодноразово висловлювала критичні позиції щодо того, що вона називає втручанням Заходу в справи України, розглядаючи конфлікт як частину ширшої боротьби проти гегемонії США. Ці позиції не лише обмежують потенціал двосторонньої взаємодії з Україною, але й створюють репутаційні проблеми для України, оскільки вона прагне ширшої підтримки на Глобальному Півдні. Навіть серед латиноамериканських держав, які підтримують конструктивні зв'язки з Україною, війна з Росією породила складні дипломатичні конфлікти [46, с. 15].

Бразилія, за різних адміністрацій, коливалася між нейтралітетом та обережною критикою Росії, прагнучи зберегти свою традицію неприєднання, водночас беручи участь у багатосторонніх форумах, де Україна виступає за рішення конфлікту на свою користь. Україна іноді сприймала бразильські заклики до переговорів без явного засудження російської агресії як недостатні, що призводило до ледь помітної, але все ж напруженості в дипломатичному спілкуванні. Подібні закономірності можна спостерігати в позиціях Аргентини та Мексики, які, хоча й не стають відкрито на бік Росії, час від часу наголошували на діалозі та мирі, а не на санкціях, створюючи тим самим розбіжності з бажаною міжнародною стратегією України. Ці розбіжності не є конфліктами в традиційному сенсі двосторонньої ворожнечі, але вони являють собою

дипломатичні тертя, що ускладнюють досягнення цілей зовнішньої політики України.

Економічні конфлікти також виникали навколо питань правонаступництва боргу СРСР, інвестицій та комерційних угод. Наприклад, на початку 2000-х років українські компанії, що брали участь у будівельних та інфраструктурних проєктах у Латинській Америці, час від часу стикалися з договірними спорами з місцевими органами влади або приватними партнерами. Хоча більшість цих справ вирішувалися шляхом арбітражу або переговорів, вони підкреслювали правові та регуляторні ризики, з якими стикається український бізнес у регіоні. Так само латиноамериканські інвестори в Україні часом висловлювали занепокоєння щодо прозорості та захисту прав власності, особливо в періоди політичної нестабільності. Ці взаємні побоювання іноді затримували або зривали заплановані проєкти, що ілюструє, як внутрішнє правове середовище може стати джерелами двосторонньої напруженості [47, с. 36].

Культурні та гуманітарні відносини, хоча загалом позитивні, не були повністю вільними від конфліктів. Один з яскравих прикладів стосується питання визнання історичних наративів. Деякі латиноамериканські держави зі значними російськомовними громадами стикалися з внутрішніми дебатами щодо того, як інтерпретувати історію Другої світової війни та радянську спадщину. Українські дипломатичні місії час від часу заперечували проти публічних заяв або вшанування пам'яті, які вони сприймають як некритичне прийняття російських інтерпретацій таких подій, як Голодомор чи незаконна окупація Криму. Ці розбіжності, хоча й значною мірою символічні, мають політичну вагу, оскільки вони торкаються питань національної ідентичності та історичної справедливості, які є центральними для зовнішньої політики України.

Інший набір конфліктних ситуацій виник у багатосторонніх умовах, де Україна та країни Латинської Америки беруть участь разом. Наприклад, в Організації Об'єднаних Націй моделі голосування за резолюції, пов'язані з правами людини, роззброєнням та економічними санкціями, іноді різко розходилися. Україна, об'єднуючись з європейськими та трансатлантичними партнерами, часто підтримує резолюції, що критикують авторитарні режими або

порушення суверенітету, тоді як деякі латиноамериканські держави, посилаючись на принципи невтручання та поваги до суверенітету, або утримуються, або голосують проти. Ці розбіжності час від часу призводили до гарячих дебатів на засіданнях комітетів і вимагали інтенсивних дипломатичних зусиль для підтримки робочих відносин в інших сферах. Початок повномасштабного вторгнення Росії в Україну у 2022 році створив нові та гостріші конфліктні ситуації. Одним із найяскравіших випадків стала боротьба за забезпечення голосів латиноамериканських держав на підтримку резолюцій ООН, що засуджують російську агресію.

Хоча багато країн, включаючи Чилі, Колумбію та Перу, підтримували Україну, інші обрали утримання або нейтралітет. Україна іноді інтерпретувала ці позиції як мовчазну підтримку Росії, що призводило до гострих дипломатичних перепалок. Зусилля переконати основних регіональних гравців, таких як Бразилія та Мексика, надати гуманітарну допомогу або підтримати режими санкцій, також зустріли опір, що відображає як геополітичні розрахунки, так і внутрішньополітичні фактори в цих державах [48, с. 71].

Війна також посилила економічні конфлікти, особливо в продовольчому та енергетичному секторах. Роль України як головного експортера зерна та компонентів добрив означає, що збої, спричинені війною, мають прямий вплив на економіку Латинської Америки. Хоча деякі уряди висловлювали солідарність з Україною, інші критикували глобальний режим санкцій за те, що він сприяє зростанню цін та дефіциту поставок. Ця критика, навіть якщо вона не спрямована особисто на Україну, створює контекст непрямого конфлікту, в якому дипломатичні послання України повинні збалансувати визнання глобальних проблем із захистом власних імперативів безпеки.

Також є випадки, коли виникали двосторонні конфлікти через продаж зброї та військову співпрацю. У 1990-х та 2000-х роках Україна успадкувала значні запаси зброї радянської епохи, частина якої знайшла ринки збуту в Латинській Америці. Угоди щодо продажу гелікоптерів, літаків та стрілецької зброї час від часу привертала увагу міжнародних наглядових органів та конкуруючих постачальників, що призводило до звинувачень у порушеннях

експортного контролю. Хоча Україна загалом діяла в рамках міжнародного права, такі спори іноді призводили до негативного висвітлення в ЗМІ або політичних дебатів у законодавчих органах Латинської Америки, ускладнюючи розвиток оборонної співпраці.

Зміна геополітичного ландшафту свідчить про те, що конфліктні ситуації у відносинах між Україною та Латинською Америкою продовжуватимуть виникати, навіть по мірі поглиблення співпраці. Піднесення нових регіональних блоків, таких як Співтовариство держав Латинської Америки та Карибського басейну, зростаючий вплив Китаю та невизначена траєкторія політики США в цій півкулі створюють середовище, в якому Україна повинна діяти обережно. Потенційні конфлікти можуть виникати з таких питань, як передача технологій, екологічні стандарти та права людини, особливо враховуючи те, що Україна прагне розширити торгівлю в таких секторах, як енергетика, сільське господарство та цифрові технології. Крім того, внутрішньополітичні зміни як в Україні, так і в країнах Латинської Америки можуть швидко змінити тон відносин, що видно зі змін у зовнішній політиці Бразилії між різними адміністраціями або у впливі внутрішніх реформ України на довіру інвесторів [49, с. 84].

Підсумовуючи, хоча відносини України з країнами Латинської Америки значною мірою характеризуються діалогом та співпрацею, історичні дані містять численні конфліктні ситуації, які ілюструють складність цих взаємодій. Від ранніх питань дипломатичного визнання та торговельних спорів до сучасних розбіжностей щодо війни з Росією, ці конфлікти рідко є конфронтаційними у військовому сенсі, але відображають реалії багатопольярного світу, де держави переслідують свої інтереси в рамках мінливих геополітичних та економічних рамок. Для України завдання полягає в управлінні цими конфліктами за допомогою проактивної дипломатії, правових механізмів та багатосторонньої взаємодії, перетворюючи потенційні точки тертя на можливості для переговорів та партнерства. Для держав Латинської Америки завдання полягає в тому, щоб збалансувати власні стратегічні інтереси з імперативом підтримки міжнародного права та суверенітету держав, включаючи Україну. Уроки, винесені з цих кейсів,

показують, що конфлікт, якщо підходити до нього з урахуванням прагнення до діалогу та взаємної поваги, може слугувати не лише випробуванням двосторонніх відносин, але й каталізатором для глибшого розуміння та більш стійкої співпраці в довгостроковій перспективі.

РОЗДІЛ 3. ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ ВІДНОСИН УКРАЇНИ З КРАЇНАМИ ЛАТИНСЬКОЇ АМЕРИКИ

3.1 Позиція країн Латинської Америки щодо України після початку широкомасштабної агресії РФ у 2022 році

Повномасштабне вторгнення Російської Федерації в Україну 24 лютого 2022 року поставило країни Латинської Америки перед складним зовнішньополітичним викликом, який змусив їх уточнити свої позиції з питань суверенітету, територіальної цілісності та світового порядку. Незважаючи на географічну відстань, наслідки війни для міжнародного права, продовольчої безпеки та енергетичних ринків гарантували, що Латинська Америка не могла залишатися байдужою. Реакція регіону була далеко не одноманітною: хоча багато урядів підтримували резолюції Організації Об'єднаних Націй, що засуджують російську агресію, їхня практична взаємодія з Україною формувалася розбіжною внутрішньою політикою, економічними інтересами та історичними традиціями неприєднання. Практичний аналіз позицій кожної окремої держави виявляє мозаїку дипломатичної поведінки, починаючи від активної підтримки України до обережного нейтралітету та, в деяких випадках, неявного врахування російських наративів.

На багатосторонньому рівні Генеральна Асамблея Організації Об'єднаних Націй може бути прикладом для оцінки реакції Латинської Америки. У березні 2022 року переважною більшістю голосів була прийнята Резолюція ES-11/1, що вимагала негайного виведення російських військ. Майже всі країни Латинської Америки, серед яких Аргентина, Бразилія, Чилі, Колумбія, Коста-Рика, Гватемала, Мексика, Парагвай, Перу та Уругвай, проголосували «за», що свідчить про формальне дотримання принципів суверенітету та заборони застосування сили. Примітно, що лише Нікарагуа проголосувала проти резолюції разом із Росією, Білоруссю, Сирією, Північною Кореєю та Еритреєю, тоді як Болівія, Куба та Сальвадор утрималися. Ця тенденція задала тон наступним голосуванням, включаючи резолюцію від жовтня 2022 року, яка засуджувала незаконну окупацію українських територій, та резолюцію від лютого 2023 року, яка підтверджувала територіальну цілісність України. У цих

голосуваннях більшість держав Латинської Америки послідовно підтримували Україну, але постійне утримання та епізодичні відсутності показали межі консенсусу [50].

Аргентина є одним із найяскравіших прикладів спроб уряду збалансувати правові принципи з геополітичним прагматизмом. За президента Альберто Фернандеса Аргентина засудила вторгнення в Організації Об'єднаних Націй та підтримала наступні резолюції проти Росії. Буенос-Айрес наголосив, що «порушення територіальної цілісності є неприйнятним», позиція, що відповідає власним інтересам Аргентини у захисті претензій на суверенітет у спорі щодо Мальвінських/Фолклендських островів. Однак Фернандес також прагнув підтримувати діалог з Москвою, відображаючи потребу Аргентини в російських добривах та торговельній співпраці, особливо в контексті економічної кризи та переговорів з Міжнародним валютним фондом. Уряд Аргентини уникав двосторонніх санкцій проти Росії та залишався обережним у наданні матеріальної підтримки Україні, що ілюструє делікатний баланс між нормативними зобов'язаннями та економічними реаліями.

Реакція Бразилії була сформована переходом від Жаїра Болсонару до Луїса Інасіу Лули да Сілви. Болсонару, який відвідав Москву незадовго до вторгнення та заявив про «солідарність» з Росією перед обличчям західних санкцій, зайняв нейтральну позицію після початку бойових дій. Бразилія проголосувала за резолюції ООН, що засуджують вторгнення, але відхилила односторонні санкції та продовжила закуповувати російські добрива, життєво важливі для її сільськогосподарського сектору. Повернення Лули до влади в січні 2023 року запровадило більш активістську дипломатію: він запропонував Бразилію як посередника в мирних переговорах і розкритикував як Росію, так і НАТО за нездатність запобігти конфлікту, що відображає давнє прагнення Бразилії діяти як нейтральний посередник і лідер Глобального Півдня. Підтверджуючи принцип територіальної цілісності, Лула чинив опір тиску Заходу щодо постачання зброї Україні, підкреслюючи перевагу Бразилії до стратегічної автономії та багатопольярного діалогу [51, с. 9].

Мексика обрала аналогічний обережний шлях, що ґрунтується на її конституційній доктрині невторчання. Президент Андрес Мануель Лопес Обрадор засудив вторгнення як порушення міжнародного права та підтримав резолюції ООН, проте Мексика відмовилася запроваджувати санкції чи надавати військову допомогу, стверджуючи, що такі заходи можуть ескалювати конфлікт. Натомість Мексика запропонувала створити міжнародний «мирний комітет» за участю Організації Об'єднаних Націй та нейтральних держав. Мексиканські дипломати послідовно наголошували на гуманітарному вимірі війни, спрямовуючи зусилля на допомогу біженцям та продовольчу безпеку. Такий підхід відображає як традиційні принципи зовнішньої політики Мексики, так і її економічні зв'язки зі Сполученими Штатами.

Чилі та Колумбія є найрішучішими прихильниками України в регіоні. Уряд Чилі за президентів Себастьяна Піньєри та Габріеля Борика швидко засудив російську агресію, підтримав усі резолюції ООН та закликав до відповідальності за воєнні злочини. Борик, зокрема, описав конфлікт як боротьбу між демократією та авторитаризмом, узгоджуючи Чилі із західним ліберальним порядком. Колумбія за президента Івана Дуке зайняла аналогічно рішучу позицію, пропонуючи гуманітарну допомогу та підтримуючи санкції у координації зі Сполученими Штатами. Навіть після обрання Густаво Петро у серпні 2022 року Богота продовжувала підтримувати Україну, незважаючи на акцент Петро на мирних переговорах та глобальній рівності. Ці випадки ілюструють, що демократичні зобов'язання та тісні зв'язки зі Сполученими Штатами можуть посилити проукраїнські позиції [52, с. 14].

Центральна Америка та Карибський басейн продемонстрували більш різноманітну реакцію. Коста-Рика, давній захисник міжнародного права та прав людини, послідовно голосувала за Україну та засуджувала російську агресію. Гватемала, за президента Алехандро Джамматтеї, несподівано стала захисником справи України: Джамматтеї відвідав Київ у липні 2022 року, ставши першим латиноамериканським лідером, який відвідав Україну під час війни, та пообіцяв підтримку відбудови та гуманітарної співпраці. Натомість Сальвадор утримався від голосувань в ООН, що відображає дедалі незалежнішу зовнішню політику

президента Найїба Букеле. Члени Карибського співтовариства загалом підтримували резолюції ООН, але уникали прямої критики Росії поза багатосторонніми рамками, пам'ятаючи про свою енергетичну залежність та вразливість малих держав.

Серед інакодумців Куба, Нікарагуа та Венесуела виділяються своєю прихильністю до Росії. Куба утрималася від більшості резолюцій ООН, описуючи конфлікт як продукт розширення НАТО та критикуючи західні санкції. Позиція Гавани відображає як історичні зв'язки з Москвою, так і сучасну економічну залежність від російської нафти та кредитів. Нікарагуа пішла далі, проголосувавши проти резолюції від березня 2022 року та відкрито підтримавши російські наративи. Президент Даніель Ортега визнав незалежність самопроголошених Донецької та Луганської «народних республік» та прийняв високопоставлені російські делегації, підтвердивши стратегічний альянс, створений під час Холодної війни. Венесуела, хоча й була обмежена внутрішньою кризою, повторювала російські позиції в офіційних заявах та підтримувала військову співпрацю, навіть прагнучи покращити відносини зі Сполученими Штатами щодо експорту нафти [53, с. 94].

Практичні наслідки цих розбіжних позицій виходять за рамки дипломатичної риторики. Торговельні відносини між Україною та Латинською Америкою безпосередньо постраждали від війни, особливо в сільськогосподарському секторі. Експорт українського зерна до Латинської Америки зіткнувся з перебоями через блокаду портів Чорного моря, що сприяло волатильності цін та підкреслювало зацікавленість регіону в стабільному врегулюванні. Кілька країн, включаючи Бразилію, Чилі та Перу, висловили стурбованість щодо глобальної продовольчої безпеки та підтримали Чорноморську зернову ініціативу, узгоджену Організацією Об'єднаних Націй та Туреччиною. Гуманітарна допомога також стала каналом взаємодії: Чилі, Колумбія та Гватемала надіслали Україні медикаменти та продовольчу допомогу, тоді як Аргентина та Бразилія сприяли переселенню біженців українців, які тікають від війни.

Взаємодія Латинської Америки з Україною також відбулася в багатосторонніх організаціях поза ООН. В рамках Організації американських держав більшість членів, включаючи Аргентину, Чилі, Колумбію, Коста-Рику та Гватемалу, проголосували у квітні 2022 року за призупинення статусу Росії як постійного спостерігача. Це рішення, хоча й значною мірою символічне, продемонструвало готовність регіону колективно засудити російську агресію. Тим часом Україна активізувала дипломатичні контакти з Латинською Америкою, відкривши нові посольства та призначивши спеціальних посланців для зміцнення двосторонніх зв'язків. Міністр закордонних справ України Дмитро Кулеба здійснив візити до Бразилії, Мексики та Аргентини у 2023 році, щоб консолідувати підтримку та вивчити можливості економічної співпраці.

Аналіз цих кейсів показує, що внутрішня політика часто формувала національні реакції так само, як і зовнішній тиск. Ліві уряди, такі як уряди Мексики, Бразилії та Аргентини, як правило, наголошували на діалозі та критикували західні санкції, що відображало традицію автономії у зовнішній політиці. Праві адміністрації, включаючи Колумбію (до Петро) та Гватемалу, були більш схильні до приєднання до позицій США та Європи. Однак ідеологія не пояснює всього: Чилі за лівого Боріка зберігала сильну проукраїнську позицію, тоді як консервативний Сальвадор утримувався, підкреслюючи взаємодію національних інтересів, економічної залежності та уподобань лідерства [54, с. 14].

Війна також створила можливості для України зміцнити зв'язки з прихильними до неї латиноамериканськими державами. Візити високого рівня, торговельні місії та ініціативи культурної дипломатії розширили видимість України в регіоні, де вона раніше мала обмежену участь. Зв'язки Гватемали та активна підтримка Чилі створили прецеденти для глибшої співпраці в таких сферах, як технології, освіта та відновлювана енергетика. І навпаки, Україна стикається зі структурними перешкодами у завоюванні на свою сторону країн з міцними зв'язками з Росією або з сильними традиціями неутручання. Наприклад, Бразилія та Мексика залишаються ключовими гравцями, чиї пропозиції щодо посередництва можуть вплинути на майбутні мирні переговори, але які навряд

чи застосують політику, яку можна було б сприйняти як пряму конфронтацію з Москвою [55].

Загалом, реакція Латинської Америки на вторгнення Росії в Україну у 2022 році ілюструє зростаючу дипломатичну диверсифікацію регіону та незмінну актуальність суверенітету та міжнародного права як керівних принципів. Хоча більшість держав засудили російську агресію на багатосторонніх форумах та висловили солідарність з Україною, практичні заходи, такі як санкції, військова допомога чи масштабна економічна підтримка, залишаються обмеженими. Ця схема відображає прагматичний розрахунок, сформований економічними потребами, внутрішньою політикою та бажанням зберегти стратегічну автономію у все більш багатополлярному світі. Для України виклик полягає в тому, щоб перетворити формальні вирази підтримки на стійкі партнерства, які можуть сприяти відбудові, диверсифікації торгівлі та консолідації глобальної коаліції на захист порядку, заснованого на правилах.

3.2. Дослідження економічних, політичних, культурних, наукових та гуманітарних зв'язків у контексті війни в Україні

Повномасштабне вторгнення Російської Федерації в Україну в лютому 2022 року не лише змінило європейську безпеку, але й відлунувало у віддалених регіонах, включаючи Латинську Америку. Хоча країни Латинської Америки географічно віддалені від поля бою, вони прямо та опосередковано постраждали від економічних наслідків війни, дипломатичних перебудов та гуманітарних криз. Україна, зі свого боку, розглядала війну як можливість активізувати зв'язки з Латинською Америкою, прагнучи диверсифікувати торгівлю, отримати дипломатичну підтримку та побудувати партнерські відносини, які можуть допомогти пом'якшити економічний та політичний тиск затяжного конфлікту. Еволюція економічних, політичних, культурних, наукових та гуманітарних відносин протягом цього періоду показує як можливості, так і обмеження взаємодії України з державами Латинської Америки.

До війни торгівля між Україною та Латинською Америкою була відносно скромною, але стратегічно важливою. Україна експортувала сільськогосподарську продукцію, таку як зерно, соняшникова олія та добрива, імпортуючи латиноамериканські товари, включаючи каву, яловичину та тропічні фрукти. Війна порушила ці потоки, завдавши шкоди виробничим потужностям України та обмеживши доступ до Чорного моря, що спричинило світове зростання цін на зерно та добрива. Латиноамериканські держави були серед регіонів, які постраждали від цих збоїв, як імпортери українського зерна, так і конкуренти на світових сільськогосподарських ринках. Бразилія, Аргентина та Парагвай — основні експортери сільськогосподарської продукції — відчували підвищений попит на власну зернову та добривну продукцію, оскільки український експорт скоротився, що дозволило їм захопити більшу частку ринку в Африці та Азії. Водночас зростання цін на добрива, частково спричинене західними санкціями проти Росії та Білорусі, змусило такі країни, як Бразилія, шукати альтернативних постачальників, включаючи Україну, де це можливо, хоча сама Україна зіткнулася з виробничими труднощами [56, с. 61].

Рис. 2. Хронологія експортно-імпортних операцій між Україною та країнами Латинської Америки за 2017-2025 рр. (за даними Дія.Бізнес) [45]

Кілька латиноамериканських країн безпосередньо співпрацювали з Україною, щоб забезпечити поставки зерна в рамках Чорноморської зернової ініціативи, посередницької за посередництва Організації Об'єднаних Націй та Туреччини. Наприклад, Колумбія та Перу висловили підтримку продовженню угоди щодо стабілізації світових цін на продукти харчування. Гватемала та Чилі використовували дипломатичні канали, щоб закликати до безперешкодного експорту сільськогосподарської продукції з України, розглядаючи продовольчу

безпеку як глобальну відповідальність. Україна, визнаючи економічний та політичний вплив свого сільськогосподарського сектору, розпочала нові торговельні місії до Латинської Америки у 2022–2023 роках, прагнучи не лише забезпечити покупців для свого зерна, але й заохотити уряди Латинської Америки чинити тиск на Росію, щоб вона дотримувалася міжнародних угод щодо експорту продуктів харчування [57, с. 6].

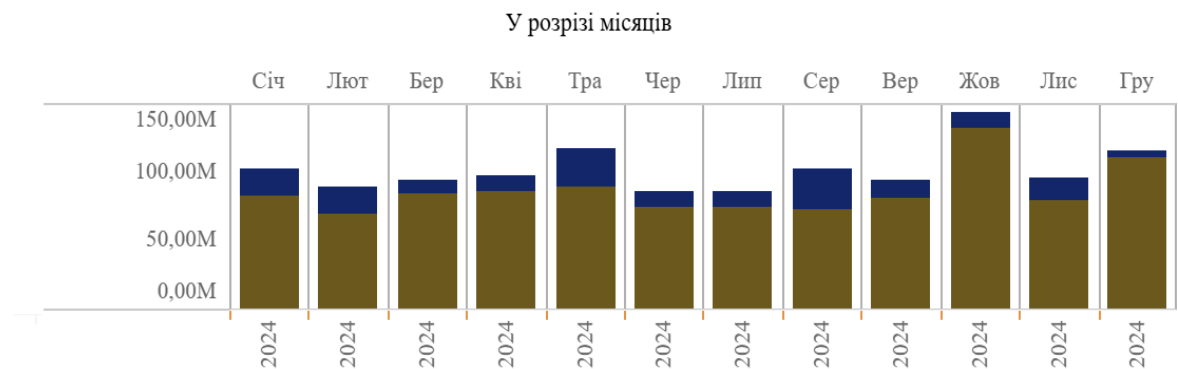

Рис. 3. Динаміка експортно-імпортних операцій між Україною та країнами Латинської Америки у розрізі місяців 2024 року (за даними Дія.Бізнес) [45]

Економічні зв'язки також включають інвестиційну та технологічну співпрацю, хоча вони залишаються обмеженими відстанню та інфраструктурними обмеженнями. Бразилія, як член БРІКС та головний гравець в агробізнесі, має найбільший потенціал для розширення торгівлі. Українські чиновники вивчали можливості постачання сільськогосподарської техніки та ІТ-послуг до Бразилії та Аргентини, тоді як латиноамериканські фірми виявили інтерес до ринку післявоєнної відбудови України. Однак продовження бойових дій, ризики для судноплавних шляхів та невизначеність щодо санкцій уповільнили конкретні інвестиційні проекти.

У політичному плані війна стимулювала сплеск дипломатичної активності між Україною та Латинською Америкою. Київ активізував зусилля для забезпечення підтримки в Генеральній Асамблеї Організації Об'єднаних Націй та інших міжнародних форумах, визнаючи, що голоси латиноамериканських громадян можуть вплинути на баланс світової громадської думки. Міністр закордонних справ України Дмитро Кулеба здійснив кілька візитів до регіону у

2023 році, зокрема до Бразилії, Мексики та Гватемали, з метою зміцнення двосторонніх відносин та безпосереднього пояснення позиції України політикам. Ці візити супроводжувалися серією двосторонніх зустрічей на полях сесій ООН та на регіональних форумах, таких як Організація американських держав [58, с. 72].

Гватемала стала важливим політичним партнером, і президент Алехандро Джамматтеї здійснив знаковий візит до Києва в липні 2022 року. Під час візиту Джамматтеї зустрівся з президентом Володимиром Зеленським і пообіцяв підтримувати Україну на багатосторонніх форумах, наголошуючи на важливості захисту суверенітету та територіальної цілісності. Проактивна позиція Гватемали різко контрастувала з більш обережною політикою більших держав, таких як Бразилія та Мексика, підкреслюючи роль менших країн у формуванні регіональної дипломатії.

Позиція Бразилії була особливо важливою, враховуючи її економічну вагу та лідерські прагнення. За президента Жаїра Болсонару Бразилія зберігала формальну підтримку резолюцій ООН, що засуджують Росію, але уникала двосторонніх санкцій та наголошувала на нейтралітеті. З поверненням Луїса Інасіо Лули да Сілви до влади у 2023 році Бразилія запропонувала себе як посередника в мирних переговорах, що відображає давню бразильську традицію прагнення до стратегічної автономії. Підхід Лули – критика як Росії, так і НАТО за нездатність запобігти конфлікту – ілюструє балансування між захистом міжнародного права та уникненням відкритого узгодження із західною політикою. Україна вітала посередницькі ініціативи Бразилії, але послідовно наголошувала, що будь-який мирний план повинен поважати суверенітет та територіальну цілісність України [59, с. 108].

Мексика прийняла аналогічну стратегію нейтралітету, що ґрунтується на її конституційній доктрині невтручання. Президент Андрес Мануель Лопес Обрадор засудив вторгнення, але утримався від запровадження санкцій чи надання військової допомоги. Натомість Мексика зосередилася на гуманітарній допомозі та дипломатичних пропозиціях щодо миру, позиціонуючи себе як потенційного посередника в діалозі. Українські чиновники взаємодіяли з

мексиканськими дипломатами, щоб заохотити до сильнішого публічного засудження Росії, хоча ретельне балансування Мексики обмежувало глибину двосторонньої співпраці.

Інші держави зайняли чіткіші позиції. Чилі та Колумбія послідовно підтримували Україну, приєднуючись до західних демократій та наголошуючи на захисті міжнародного права. Президент Чилі Габріель Борич був одним із латиноамериканських лідерів, який засуджував російську агресію, описуючи конфлікт як боротьбу між демократією та авторитаризмом. Колумбія, за президентів Івана Дукє та Густаво Петро, продовжувала підтримувати резолюції ООН та надавала гуманітарну допомогу, хоча Петро поєднував цю підтримку із закликами до мирного врегулювання шляхом переговорів.

Незважаючи на війну, культурні та наукові зв'язки між Україною та Латинською Америкою продемонстрували стійкість, а в деяких випадках і зростання. Українські діаспорні громади в Аргентині, Бразилії та Парагваї відіграли важливу роль у підтримці культурних зв'язків, організації благодійних заходів, виставок та освітніх програм для підвищення обізнаності про ситуацію в Україні. В Аргентині, де проживає одна з найбільших українських діаспор у регіоні, культурні центри в Буенос-Айресі та провінції Місьйонес проводили благодійні концерти та лекції з історії України. Ці заходи зміцнили розуміння громадськістю конфлікту та сприяли наданню гуманітарної допомоги Україні [60, с. 91].

Академічні обміни та наукова співпраця також продовжувалися, хоча й з труднощами. Університети в Чилі, Мексиці та Бразилії пропонували стипендії переміщеним українським студентам та дослідникам, сприяючи тимчасовому переселенню та спільним дослідницьким проектам у таких галузях, як відновлювана енергетика, сільськогосподарські технології та охорона здоров'я. Спільні наукові ініціативи підтримувалися міжнародними програмами, такими як Horizon Europe, що дозволяє латиноамериканським установам співпрацювати з українськими колегами, незважаючи на повномасштабну війну в Україні.

Цифрова дипломатія стає дедалі важливішим інструментом культурної діяльності. Посольства та консульства України в Латинській Америці

організовували онлайн-виставки, вебінари та віртуальні конференції, присвячені українським мистецтву, літературі та науковим досягненням. Ці зусилля мали на меті протидіяти російській дезінформації та представити Україну як сучасне, інноваційне суспільство, а не як пасивну жертву агресії.

Гуманітарні відносини значно розширилися після вторгнення, оскільки уряди Латинської Америки, групи громадянського суспільства та організації діаспори мобілізувались для підтримки українських біженців та жертв війни. Хоча Латинська Америка не є основним місцем призначення для українських біженців порівняно з Європою, кілька країн запровадили заходи для спрощення оформлення тимчасових віз на проживання та гуманітарних віз. Аргентина та Бразилія запропонували спрощені процедури в'їзду для громадян України, тоді як Чилі, Колумбія та Мексика створили гуманітарні фонди та надіслали медичні матеріали до України. Гватемала, окрім своєї дипломатичної активності, організувала національні кампанії з надання пожертвувань для забезпечення продуктами харчування, одягом та ліками [61].

Міжнародні організації, що працюють у Латинській Америці, також зробили свій внесок у гуманітарні зусилля. Панамериканська організація охорони здоров'я координувала медичну допомогу українським лікарням, тоді як Всесвітня продовольча програма співпрацювала з латиноамериканськими донорами для фінансування продовольчої допомоги переміщеному населенню. Мережі громадянського суспільства, включаючи релігійні групи та правозахисні організації, організовували заходи солідарності та акції зі збору коштів по всьому регіону. У Коста-Риці та Уругваї волонтерські групи збирали пожертви та співпрацювали з європейськими неурядовими організаціями для доставки допомоги в Україну [62, с. 4].

Гватемала виділяється як найактивніший партнер України. Окрім візиту президента Дхамматтеї до Києва, Гватемала підписала меморандуми про взаєморозуміння щодо співпраці в сільському господарстві та зобов'язалася ділитися досвідом у сфері продовольчої безпеки та боротьби з корупцією. Порти Гватемали сприяли доставці зерна до Карибського басейну, демонструючи практичну економічну співпрацю.

Чилі поєднувала потужну дипломатичну підтримку з культурними ініціативами. У Сантьяго проводилися виставки українського мистецтва та організовувалися спільні академічні конференції з питань демократії та вирішення конфліктів. Чилі також надавала фінансові внески на гуманітарні звернення ООН для України.

Бразилія підтримувала значну економічну взаємодію з Україною, незважаючи на політичну обережність. Бразильські компанії вивчали можливості постачання сільськогосподарського обладнання та технологій відновлюваної енергії для подальшої відбудови України. Водночас залежність Бразилії від російських добрив обмежувала її готовність вживати жорстких економічних заходів проти Москви [63].

Мексика надавала перевагу гуманітарній допомозі, а не економічній співпраці, надсилаючи медикаменти та пропонуючи стипендії переміщеним українським студентам. Мексиканські групи громадянського суспільства, включаючи великі університети, організовували публічні форуми для обговорення наслідків війни для міжнародного права.

Аргентина використовувала свої діаспорні мережі для мобілізації гуманітарної допомоги. Українські громадські організації співпрацювали з урядом у постачанні ліків та зимового одягу, тоді як культурні центри в провінції Місьйонес служили центрами збору коштів та адвокації.

Карибські держави, такі як Ямайка, Барбадос та Тринідад і Тобаго, хоча й мають невелику економічну вагу, зробили дипломатичний внесок, підтримуючи резолюції ООН та беручи участь у дебатах ОАД. Їхня роль ілюструє, як навіть незначні гравці можуть зміцнити легітимність України на багатосторонніх форумах [64].

Незважаючи на ці позитивні зрушення, залишаються значні перешкоди. Відстань та транспортні витрати обмежують зростання торгівлі, тоді як триваючі воєнні дії створюють невизначеність для інвесторів. Політичні переходи в Латинській Америці, такі як обрання лівих урядів у Бразилії, Колумбії та Чилі, вносять мінливість у пріоритети зовнішньої політики. Деякі уряди залишаються побоюються протистояти Росії, яка продовжує постачати енергію та добрива,

критично важливі для економіки Латинської Америки. Більше того, зростаюча присутність Китаю в регіоні конкурує з Україною за увагу та ресурси [65, с. 15].

Тим не менш, війна створила нові можливості для України позиціонувати себе як надійного партнера у сферах, що становлять взаємний інтерес. Післявоєнні проекти реконструкції в інфраструктурі, енергетиці та технологіях мають потенціал для латиноамериканських компаній, тоді як співпраця в галузі продовольчої безпеки та відновлюваної енергії відповідає спільним глобальним викликам. Сталий активізм української діаспори та видимість гуманітарних зусиль забезпечують основу для довгострокової культурної та наукової співпраці.

Таким чином, війна в Україні каталізувала складне, але відчутне розширення економічних, політичних, культурних, наукових та гуманітарних відносин між Україною та Латинською Америкою. Хоча країни Латинської Америки відрізняються інтенсивністю та характером своєї взаємодії, загальна тенденція полягає в більшому визнанні України як важливого гравця у світових справах. Взаємодія економічного прагматизму, політичних принципів та гуманітарної солідарності визначає ці відносини, пропонуючи Україні як можливості для глибшого партнерства, так і виклики, що вимагають постійних дипломатичних зусиль.

3.3. Перспективи розвитку зовнішньополітичних відносин України з Латинською Америкою

Перспективи розвитку зовнішніх відносин між Україною та Латинською Америкою формуються прагматичним поєднанням геополітики, економіки, нормативної дипломатії, діаспорних зв'язків та можливостей, що виникають у міжнародному середовищі після 2022 року; практичний аналіз кожної окремої держави показує, що майбутні траєкторії залежатимуть від того, чи зможе Київ перетворити дипломатичні симпатії на стійкі, орієнтовані на результат партнерства; того, як уряди Латинської Америки збалансують стратегічну автономію, внутрішню політику та економічні потреби (зокрема, продовольчу та

добривну безпеку); та здатності обох сторін будувати інституційні, правові та комерційні канали, які витримують політичні цикли.

Бразилія продовжуватиме бути стратегічним центром політики України в Латинській Америці. Як найбільша економіка регіону та провідний дипломатичний гравець із глобальними прагненнями, позиція Бразилії має як матеріальне значення (торгівля, сільськогосподарські ринки, постачання добрив), так і символічне (лідерство в багатосторонніх ініціативах та динаміка БРІКС). За часів президента Лули да Сілви Бразилія позиціонує себе як потенційного посередника та промоутера ініціатив Глобального Півдня, спрямованих на залучення сторін до переговорів, одночасно підкреслюючи важливість територіальної цілісності – балансування, яке надає Бразилії довіри як співрозмовнику, але обмежує відкрите узгодження із західними примусовими заходами. Таким чином, практичний шлях України з Бразилією спирається на три елементи: поглиблення економічної взаємодоповнюваності (агротехнології, машинобудування, спільні проекти у сфері відновлюваної енергетики та реконструкції), продовження політичного діалогу на високому рівні, який визнає посередницьку роль Бразилії, водночас чітко встановлюючи червоні лінії щодо суверенітету, та розширення міжособистісних та наукових зв'язків (партнерство університетів, спільні дослідницькі лабораторії), що зменшує ризик зміни політики зі зміною уряду [66, с. 5].

Дипломатичний активізм Бразилії та її заклики до міжнародного мирного процесу повинні використовуватися Києвом як шляхи формування параметрів посередництва, а не як заміна для досягнення сприятливих результатів на українських умовах. Ця взаємодія вимагає регулярних контактів на рівні міністрів закордонних справ, технічних робочих груп (наприклад, щодо стандартів закупівель для реконструкції) та дорожньої карти економічної співпраці, яка забезпечить участь Бразилії в тендерах на постконфліктну реконструкцію, водночас захищаючи суверенне право України на прийняття рішень. Важливість порядку денного посередництва Бразилії та її амбівалентна позиція неодноразово проявлялися протягом 2023–2025 років і продовжують впливати на перспективи співпраці [67].

Позиція Мексики поєднує конституційне невтручання з прагматичною гуманітарною взаємодією; адміністрація Андреса Мануеля Лопеса Обрадора сформулювала мирні пропозиції та утрималася від приєднання до односторонніх санкцій, надаючи перевагу дипломатичним ініціативам та гуманітарній допомозі. Політика Мексики відображає внутрішньополітичну логіку стратегічної автономії та інституційне небажання брати участь у військовому чи економічному плані в заходах, які сприймаються як ескалація. Для України Мексика пропонує три практичні можливості: гуманітарну та академічну співпрацю (стипендії та медичні програми для переміщених українців), правово-дипломатичну співпрацю щодо зміцнення норм цивільного захисту, а також співпрацю з питань цифрової реконструкції та досліджень кібербезпеки з мексиканськими університетами та партнерами з приватного сектору. Києву слід уникати очікувань, що Мексика займе примусові позиції, але він може розраховувати на Мексику як на надійного партнера в багатосторонніх правових ініціативах та гуманітарних програмах. Мирні ініціативи Мексики та її послідовна позиція публічної дипломатії задокументовані в її міжнародних заявах та коментарях в ООН та на регіональних форумах [68, с. 6].

Аргентина, історично батьківщина однієї з найбільших українських діаспор у Латинській Америці, поєднує гучну риторичну підтримку суверенітету з практичними обмеженнями, зумовленими економічною нестабільністю та потребою в сільськогосподарських ресурсах. Аргентина підтримувала резолюції ООН, що засуджують агресію, а в деяких випадках надавала матеріальну підтримку; вона також була обережною щодо односторонніх санкцій, які можуть вплинути на внутрішні поставки та її нестабільні фінансові перспективи. На практиці Аргентина може бути важливим партнером для сільськогосподарської співпраці (обмін знаннями щодо зернових, логістика для перенаправлення поставок зерна), програм порятунку та переселення біженців, а також культурних та академічних обмінів, що використовують мережі діаспори. Однак, Київ повинен визнати внутрішні економічні розрахунки в Буенос-Айресі — підтримка Аргентини буде найсильнішою там, де співпраця принесе відчутну економічну чи гуманітарну користь і не накладе політичних витрат на торгівлю

чи енергопостачання Аргентини. Академічна та діаспорна взаємодія в поєднанні із заходами сприяння торгівлі (наприклад, спрощення санітарних та фітосанітарних процедур, впорядкування платежів та страхування вантажів для відправлень від українських виробників) є реалістичними та здійсненими кроками для поглиблення зв'язків [69, с. 18-19].

Чилі та Колумбія виділяються як послідовні, ціннісно орієнтовані прихильники України, яких можна перетворити на партнерів з високим рівнем впливу в найближчій перспективі. Уряд Чилі послідовно засуджував агресію Росії, активно підтримував ініціативи ООН та брав участь у глобальних мирних форумах; його політична орієнтація за президента Габріеля Борича наголошувала на правах людини та багатосторонній солідарності. Таким чином, Чилі є перспективним партнером для правового співробітництва (підтримка міжнародних судових процесів, документування воєнних злочинів), наукової співпраці (агрономія та управління водними ресурсами) та цільових інструментів фінансування реконструкції (участь чилійських банків розвитку в кредитних синдикатах або інструментах співфінансування, спрямованих на відновлення України) [70, с. 91].

Траєкторія розвитку Колумбії схожа: сильна публічна позиція, гуманітарна допомога та співпраця з питань наркотиків та безпеки можуть бути використані для ширшої співпраці з питань програм інтеграції біженців, професійної підготовки переміщених українців та спільного нарощування потенціалу в реформах державного управління, що стосуються постконфліктної реконструкції. Як Чилі, так і Колумбія вже є помітними прихильниками в багатосторонніх рамках і готові перетворити дипломатичну підтримку на програмну співпрацю, коли Київ визначить чіткі, банківсько вигідні проекти [71, с. 9].

Центральна Америка та Карибський басейн пропонують диференційовані перспективи, що базуються на державному потенціалі та стратегічних інтересах. Гватемала зробила помітний політичний жест, тому що її президент став першим главою латиноамериканської держави, який відвідав Київ у середині 2022 року та пообіцяв гуманітарну допомогу та технічну співпрацю в галузі продовольчої

безпеки; Цей політичний капітал можна перетворити на практичну сільськогосподарську співпрацю (обмін насінням, стандарти безпеки харчових продуктів), співпрацю в портовій логістиці для поставок зерна, призначених для Центральної Америки та Карибського басейну, а також навчальні програми з управління та боротьби з корупцією, що відповідають інституційним потребам Гватемали. Активізм Гватемали демонструє, як менші держави можуть дипломатично перевершувати свою вагу, а Київ може розвивати міцних політичних союзників, пропонуючи індивідуальні пакети технічної допомоги [72, с. 104].

Коста-Рика та Панама — країни з сильними нормативними традиціями зовнішньої політики — можуть брати участь у проектах верховенства права, співпраці з морської безпеки та рамках для гуманітарного прийому та інтеграції українців, які переїжджають до регіону. Держави Карибського басейну, хоча й обмежені у фінансовому плані, можуть бути важливими дипломатичними партнерами в голосуваннях ОАД та ООН, а також у спільних заявах щодо свободи судноплавства та продовольчої безпеки; практична співпраця може включати координацію гуманітарних коридорів та спільні звернення до міжнародних фінансових установ щодо підтримки реконструкції, що включає участь Латинської Америки.

Блок латиноамериканських країн, що об'єднані з Росією (зокрема, Куба, Нікарагуа та Венесуела), являє собою ризик для регіональної одностайності, але також і сферу для обережної взаємодії. Позиції цих урядів часто зумовлені давньою ідеологічною спорідненістю з Москвою, співпрацею у сфері безпеки та економічними зв'язками, включаючи енергетичні та військові угоди. Практичні перспективи співпраці з цими державами обмежені в координації безпеки чи санкцій, але дискретна взаємодія з гуманітарних питань, міжособистісні контакти та нейтральні технічні проекти (наприклад, охорона здоров'я, готовність до стихійних лих) можуть призвести до помірних результатів у зміцненні довіри. Києву не слід інвестувати великі кошти в очікування політичної перебудови від цих столиць у короткостроковій перспективі; натомість програмна співпраця — гуманітарні коридори, збереження культурної

спадщини або освітні обміни — може бути більш реалістичною. Присутність таких урядів у Південній півкулі підкреслює, що Україна повинна надавати пріоритет створенню коаліцій з державами, які ще не визначилися або симпатизують їй, а не намагатися здійснити повсюдну конверсію [73, с. 25].

ООН, ОАД, регіональні інституції та мирні саміти створюють як можливості, так і тактичні дилеми. Голоси та позиції латиноамериканських держав у таких органах, як Генеральна Асамблея ООН та, де це доречно, ОАД, мають суттєве значення для легітимності та морального авторитету України; забезпечення довгострокових голосів вимагає від Києва перетворення окремих резолюцій на інституціоналізовану співпрацю. Мирний саміт в Україні у червні 2024 року та голосування в ООН у 2022–2025 роках показують, що хоча більшість латиноамериканських держав проголосували за основні резолюції, що засуджують агресію, утримання та відсутність залишаються значними та відображають стратегічну автономію, внутрішню політику чи економічні зв'язки з Росією.

Практична стратегія України повинна полягати в інституціоналізації взаємодії з регіональними органами через домовленості про статус спостерігача, секторальні партнерства (освіта, продовольча безпека, морська безпека) та цільові програми, що включають багатосторонні банки розвитку, — це створює взаємно зобов'язуючі інтереси, які підвищують вартість зміни політики. Докази послідовного голосування латиноамериканських держав на користь резолюцій ООН на початку років після 2022 року підкреслюють потенціал для створення коаліції за копенгагенським зразком, а також необхідність перетворення голосів на конкретні програми.

Торгівля, продовольча безпека та реконструкція є найважливішою сферою майбутніх відносин. Блокада Чорного моря та спричинені нею глобальні зернові та добривні шоки перетворили Латинську Америку не лише на дипломатичну аудиторію, а й на активного економічного зацікавленого учасника. Бразилія та Аргентина розширили експорт зерна та здобули частку ринку в частинах Африки та Азії, які раніше постачалися українським зерном; водночас багато урядів Латинської Америки постраждали від вищих цін на добрива та волатильності

поставок, що вплинуло на врожайність та внутрішню інфляцію. Для України практичні перспективи подвійні: по-перше, забезпечити негайний доступ до ринку та фінансування для продовження експорту, де це можливо (через страхові схеми, логістичні коридори та угоди між портами); по-друге, позиціонувати українську реконструкцію як шлях для латиноамериканських фірм до експорту будівельних, інженерних та відновлюваних енергоенергетичних послуг. Конкретні інструменти включають спільні державно-приватні інвестиційні фонди, гарантії від багатосторонніх установ (участь ЄБРР, ЄІБ) та системи закупівель, що забезпечують прозорість та преференційний режим для країн-партнерів, які політично підтримували Україну. Реальними прикладами є дипломатичні зусилля щодо зміни маршруту поставок, адвокація зернових коридорів з латиноамериканськими партнерами та дослідницькі меморандуми між міністерствами сільського господарства – кроки, які Київ має кодифікувати у багаторічні дорожні карти торгівлі та реконструкції [74, с. 16].

Співпраця в галузі науки та освіти – це не політичний, але впливовий шлях до міцних відносин. Латиноамериканські університети та дослідницькі інститути виявили готовність приймати українських науковців та студентів, пропонувати стипендії переміщеним науковцям та спільно розробляти проекти в галузі сільського господарства, відновлюваної енергетики та міського планування. Україні слід формалізувати програми обміну (спільні програми навчання, дослідницькі кафедри з питань реконструкції), створити науковий фонд Латинської Америки та України та надати пріоритет проектам з видимими місцевими перевагами – модернізація іригації в Чилі, кліматично стійкі культури з Бразилією або портова логістика з Панамою – щоб співпраця не сприймалася як просто символічна, а давала вимірювані результати.

Культурна дипломатія та залучення діаспори є недостатньо використаними стратегічними активами та повинні бути розширені. Українські діаспори в Аргентині та Бразилії мобілізували кошти, лобювали уряди та організовували інформаційні кампанії. Практичний шлях Києва вперед передбачає професіоналізацію взаємодії з діаспорою (офіційні офіси зв'язку, грантові програми для культурних проектів), розширення фінансування українських

культурних центрів у діаспорних центрах та інтеграцію підприємництва, що спонсорується діаспорою, у двосторонні економічні ініціативи. Такий підхід допомагає протидіяти дезінформації, підтримувати громадську симпатію та створювати внутрішні групи підтримки України в країнах Латинської Америки.

Гуманітарна співпраця залишається нагальним, політично важливим виміром, який може створити довгострокову добру волю. Внесок Латинської Америки у переселення біженців, медичне постачання та гуманітарну логістику є політично цінним і представляє собою сферу, де Україна може відповісти взаємністю через програми визнання, обмін знаннями щодо постконфліктної соціальної інтеграції та залучення латиноамериканських неурядових організацій до програм реконструкції. На практиці Київ повинен створити стандартизовані норми для документації біженців, взаємного визнання академічних документів та професійної підготовки, які сприятимуть доступу біженців до ринку праці країн, що приймають – конкретні кроки, що зміцнюють двосторонні зв'язки та полегшують внутрішньополітичні витрати для урядів країн, що приймають, у Латинській Америці.

Інституційні реформи та розбудова дипломатичного потенціалу є передумовами для реалізації перспектив. Україна повинна інвестувати в міцну дипломатичну інфраструктуру в Латинській Америці: більше постійних посольств, офісів зі сприяння торгівлі та юридичних команд, здатних вирішувати спори щодо захисту інвестицій та закупівель. І навпаки, латиноамериканські місії в Києві та участь в органах нагляду за закупівлями з реконструкції створили б взаємні інституційні інтереси. Створення спільних комісій з чіткими результатами та термінами підзвітності (наприклад, п'ятирічні плани співпраці з щорічними звітами про прогрес) перетворює добру волю на вимірюваний прогрес.

Політична нестабільність та зміна урядів у Латинській Америці становлять постійний ризик. Найбільш реалістичним підходом є створення міжсекторальних коаліцій, які виживуть у виборчих циклах: впровадити співпрацю в бізнес-спільнотах, університетах та громадянському суспільстві, щоб вона була ізольована від партійних коливань. Пілотні проекти, що

пропонують відчутні переваги – партнерство зі школами, постачання лікарняного обладнання, пов'язане з навчальними програмами, або спільно фінансовані сонячні електростанції – менш вразливі до різких змін у політиці та створюють групи, які постійно лобіюють інтереси України.

Нарешті, стратегічна комунікація та боротьба з дезінформацією є важливими. Інформаційні операції Росії в Латинській Америці ускладнили обмін повідомленнями Києвом; для громадської підтримки необхідні активні, адаптовані до місцевих потреб інформаційні кампанії, які використовують місцеві мови, посилюють голоси діаспори та співпрацюють з довіреними місцевими ЗМІ та лідерами громадської думки.

Підсумовуючи, перспективи відносин України з Латинською Америкою є реальними та практичними, але умовними: вони вимагають прагматичного поєднання політик, яке перетворює дипломатичні заяви на інституціоналізовану співпрацю, використовує економічну взаємодоповнюваність у торгівлі та реконструкції, поглиблює наукові та культурні зв'язки, а також інтегрує програми в багатосторонні фінансові та правові рамки, щоб партнерство приносило вимірювані переваги для обох сторін. Конкретні пріоритети для Києва в короткостроковій та середньостроковій перспективі повинні включати (1) узгодження секторальних меморандумів з Бразилією, Аргентиною та Чилі щодо сільського господарства та реконструкції; (2) формалізацію програм обміну стипендіями та дослідженнями з Мексикою та Чилі; (3) створення механізму фінансування реконструкції між Україною та Латинською Америкою з багатостороннім початковим капіталом; (4) професіоналізацію офісів зв'язку з діаспорою у партнерстві з урядами країн перебування; (5) створення щорічного форуму Україна-Латинська Америка, який чергується між Києвом та латиноамериканською столицею, для моніторингу прогресу та забезпечення безперервності. Якщо ці заходи будуть впроваджуватися з дисциплінованою дипломатією, прозорими закупівлями та реалістичними очікуваннями щодо меж політичної згуртованості, вони можуть перетворити співчуття воєнного часу на стійке, багатовимірне партнерство, яке принесе користь відбудові України та допоможе латиноамериканським партнерам забезпечити економічні та

технологічні здобутки, одночасно підтверджуючи спільні зобов'язання щодо суверенітету та міжнародного права.

ВИСНОВКИ

Проведене дослідження зовнішньополітичних відносин України з країнами Латинської Америки розкриває складну, багатовимірну та еволюційну систему взаємодій, сформовану історичними зв'язками, нормативними рамками, геополітичними реаліями та сучасними глобальними викликами. Аналіз теоретичних, правових, інституційних, економічних, політичних, культурних, наукових та гуманітарних аспектів дозволив всебічно зрозуміти природу, динаміку та перспективи цих відносин, водночас визначивши як можливості, так і виклики для зовнішньополітичної стратегії України в регіоні. Вчені та практики наголошують, що відносини між Україною та державами Латинської Америки не можна розуміти виключно крізь традиційні дипломатичні чи торговельні перспективи, а вимагають врахування ширших структурних, нормативних та багатовимірних факторів, які впливають на поведінку держав, регіональну співпрацю та міжнародну узгодженість.

По-перше, теоретичний та історичний аналіз демонструє, що відносини між Україною та Латинською Америкою ґрунтуються на поєднанні нормативних принципів, історичного досвіду та геополітичних інтересів. З теоретичної точки зору, реалізм, лібералізм та конструктивізм забезпечують корисні аналітичні погляди для розуміння мотивації, стратегій та обмежень як України, так і держав Латинської Америки. Реалістичні підходи підкреслюють стратегічні імперативи безпеки, суверенітету та балансування сил, особливо в контексті агресії Росії та ширшої міжнародної системи. Ліберальні перспективи наголошують на ролі інституційних механізмів, міжнародного права, економічної взаємозалежності та багатостороннього співробітництва у сприянні співпраці між географічно віддаленими суб'єктами. Конструктивістські погляди підкреслюють важливість спільних норм, ідентичності, культурної дипломатії та громадської думки у формуванні поведінки латиноамериканських країн щодо України. Інтеграція цих теоретичних перспектив дозволяє нюансовано зрозуміти рушійні сили співпраці, обмеження, що накладаються геополітичними реаліями, та механізми, за

допомогою яких Україна може максимізувати свій дипломатичний вплив у регіоні.

Історично відносини України з Латинською Америкою пройшли різні фази, починаючи з встановлення дипломатичних відносин на початку 1990-х років після проголошення незалежності України. Початковий етап характеризувався формальним визнанням, створенням дипломатичних місій та встановленням двосторонніх рамок для співпраці. Вчені зазначають, що протягом цього періоду відносини були значною мірою символічними, з обмеженою економічною, політичною чи культурною взаємодією, що відображало як пріоритети внутрішньої консолідації України, так і географічну та стратегічну відстань від Латинської Америки. З кінця 1990-х до 2010-х років відносини розширилися в економічній, політичній та культурній виміри, зі збільшенням двосторонньої торгівлі, інвестиційних ініціатив, академічних обмінів та проектів культурної дипломатії. Однак ця взаємодія залишалася скромною за масштабами, обмеженою логістичними викликами, обмеженими історичними зв'язками та конкуруючими регіональними пріоритетами з боку країн Латинської Америки. Тим не менш, цей історичний фундамент забезпечує структурну основу, на якій побудовано сучасну взаємодію та стратегії після 2022 року.

Правові та інституційні виміри відносин між Україною та Латинською Америкою виявилися вирішальними для формування ефективності, довговічності та стійкості співпраці. Аналіз міжнародно-правових баз демонструє, що двосторонні договори, багатосторонні угоди та дотримання принципів міжнародного права лежать в основі нормативного узгодження та забезпечують механізми для вирішення спорів, сприяння торгівлі та галузевої співпраці. Інституційні механізми, включаючи посольства, двосторонні комісії, парламентські групи дружби та багатосторонні форуми, такі як Організація Об'єднаних Націй, СЕЛАК та ОАД, слугують важливими платформами для діалогу, переговорів та реалізації політики в економічній, політичній, культурній, науковій та гуманітарній сферах. Науковці підкреслюють, що адаптивність та оперативність цих механізмів під час криз, особливо після

російського вторгнення, відіграли важливу роль у забезпеченні безперервності співпраці, підвищенні видимості та зміцненні довіри до України як міжнародного партнера. Поєднання правових норм та інституційних рамок забезпечує міцну основу для сталої та багатовимірної взаємодії в латиноамериканському регіоні.

Аналіз політичних позицій та поведінки країн Латинської Америки виявляє як можливості, так і обмеження для зовнішньої політики України. Хоча деякі держави, включаючи Чилі, Колумбію, Мексику та Аргентину, демонструють послідовну підтримку суверенітету, територіальної цілісності та дотримання міжнародного права України, інші зайняли нейтральну або обережну позицію через внутрішньополітичні фактори, економічну залежність або історичні зв'язки з Росією. Ці різні позиції вимагають адаптивної дипломатії, цілеспрямованої участі громадськості та стратегічного використання нормативних аргументів для максимізації підтримки. Такі механізми, як парламентська дипломатія, міжурядові комісії та скоординовані багатосторонні дії, виявилися ефективними у консолідації підтримки, узгодженні політичних позицій та сприянні регіональній співпраці відповідно до цілей зовнішньої політики України. Ці спостереження підкреслюють важливість контекстуально-орієнтованих підходів, активної дипломатії та сталої участі в управлінні складними та неоднорідними міжнародними відносинами.

Економічні відносини між Україною та країнами Латинської Америки зазнали викликів, посилених війною. Порушення традиційних експортних секторів України, логістичні обмеження та волатильність світового ринку підкреслили необхідність диверсифікації, стійкості та стратегічної взаємодії. Країни Латинської Америки продемонстрували зацікавленість у сприянні безперервності торгівлі, підтримці реконструкції та вивченні інвестиційних можливостей у основних секторах, таких як сільське господарство, енергетика, інфраструктура та технології. Постконфліктна реконструкція представляє унікальне вікно для розширення економічної співпраці, дозволяючи Україні та латиноамериканським партнерам розвивати взаємовигідні ініціативи, що виходять за рамки безпосередніх цілей. Ці ініціативи не лише зміцнюють

двосторонні економічні зв'язки, але й сприяють політичному узгодженню, нормативній солідарності та довгостроковому стратегічному партнерству.

Культурні та гуманітарні виміри стали важливими елементами відносин між Україною та Латинською Америкою, особливо в контексті вторгнення росії в Україну 2022 року. Культурна дипломатія підвищила видимість України, зміцнила міжособистісні зв'язки та сформувала підтримку її зовнішньої політики за рахунок виборців, тоді як діаспорні громади відіграли ключову роль у мобілізації громадської підтримки, сприянні гуманітарній допомозі та відстоюванні інтересів України. Гуманітарна діяльність, включаючи підтримку біженців, медичну допомогу та програми соціальної інтеграції, зміцнила нормативну солідарність, довіру та взаємну добру волю, створюючи можливості для глибшої співпраці між політичним, економічним та науковим секторами. Інтеграція культурних та гуманітарних ініціатив у ширші стратегії зовнішньої політики підвищує стійкість, проекцію м'якої сили та сталість двосторонніх відносин.

Наукова та освітня співпраця також продемонструвала значний потенціал для довгострокової взаємодії. Збройний конфлікт в Україні прискорив впровадження цифрових платформ, віртуальних обмінів та дистанційної співпраці, що дозволяє забезпечити безперервність академічних та дослідницьких партнерств, незважаючи на логістичні та безпекові виклики. Перспективні ініціативи включають спільні дослідницькі програми, співпрацю у сфері вищої освіти, проекти технологічних інновацій та ініціативи з обміну знаннями в таких сферах, як постконфліктна відбудова, відновлювана енергетика, сільське господарство та охорона здоров'я. Вчені підкреслюють, що така наукова та освітня співпраця не лише зміцнює інституційні зв'язки, але й будує мережі експертизи та інновацій, які сприяють стратегічній глибині відносин між Україною та Латинською Америкою.

Дослідження також визначає основні виклики, які необхідно вирішити для реалізації повного потенціалу співпраці між Україною та Латинською Америкою. До них належать географічна відстань, обмежена історична взаємодія, політичне розмаїття в Латинській Америці, конкуруючі регіональні та

глобальні пріоритети та вплив зовнішніх сил на прийняття рішень в регіоні. Вирішення цих викликів вимагає активної дипломатичної позиції, зміцнення інституцій, скоординованої багатосторонньої взаємодії, ефективної публічної дипломатії та використання мереж діаспори. Інтегруючи формальні механізми з неформальними мережами та залученням громадянського суспільства, Україна може підвищити стійкість, зберегти наступність у зовнішній політиці та ефективно діяти в складних політичних та економічних умовах.

Інтеграція цих вимірів демонструє важливість цілісного, багатовимірного та адаптивного підходу до зовнішньої політики. Вчені послідовно наголошують, що успіх у відносинах між Україною та Латинською Америкою залежить від здатності координувати дії між секторами, використовувати нормативні та стратегічні аргументи, а також нарощувати стійкість в інституційних, економічних, культурних, наукових та гуманітарних рамках. Роблячи це, Україна може консолідувати підтримку, диверсифікувати партнерства та максимізувати можливості для довгострокової взаємодії, навіть за умови постійної геополітичної невизначеності та регіональних складнощів.

На завершення, дослідження підтверджує, що відносини України з країнами Латинської Америки є стратегічно важливими, динамічно розвиваються та стають дедалі багатовимірнішими. Історичний фундамент у поєднанні з сучасною нормативною, політичною, економічною, культурною, науковою та гуманітарною взаємодією забезпечує міцну основу для довгострокової співпраці. Агресія Російської Федерації у 2022 році, створюючи безпосередні виклики, також каталізувала дипломатичну активність, активізувала взаємодію та виявила можливості для стратегічного партнерства та співпраці у сфері реконструкції. Вчені наголошують, що майбутня траєкторія відносин між Україною та Латинською Америкою залежатиме від активної дипломатії, стійких інституційних механізмів, інтегрованих секторальних стратегій та ефективного використання нормативних, культурних та гуманітарних інструментів. Використовуючи ці можливості та вирішуючи існуючі виклики, Україна може розвивати стійкі, багатовимірні та взаємовигідні відносини з країнами Латинської Америки, сприяючи регіональній стабільності,

глобальній співпраці та зміцненню міжнародного порядку, заснованого на правилах.

Результати цього дослідження мають як теоретичні, так і практичні наслідки. Теоретично, вони збагачують розуміння дипломатії віддалених регіонів, підкреслюючи роль нормативних, культурних та гуманітарних факторів у доповненні традиційної політичної та економічної взаємодії. Практично, вони пропонують стратегічні ідеї для політиків, дипломатів та інституційних учасників, залучених до розробки та реалізації зовнішньої політики України в Латинській Америці, надаючи рекомендації щодо пріоритетних напрямків, потенційних партнерів та ефективних інструментів взаємодії.

Загалом, дослідження демонструє, що відносини між Україною та Латинською Америкою вступили в нову фазу, що характеризується підвищеною видимістю, багатовимірною взаємодією та значним потенціалом для стратегічного партнерства. Завдяки ретельному плануванню, адаптивним стратегіям та скоординованим діям у політичній, економічній, культурній, науковій та гуманітарній сферах, Україна має хороші можливості для розширення свого впливу, консолідації міжнародної підтримки та побудови сталих, стійких та взаємовигідних відносин з країнами Латинської Америки в контексті після 2022 року та пізніше.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Gamarra, E. J. (2001). Democracy, political instability, and foreign policy in the Southern Cone. *Journal of Latin American Studies*, 33(1), 179-209.
2. Oliveira, A. J., & Cardoso, F. H. (2001). Foreign policy and democracy in Brazil. *Latin American Perspectives*, 28(4), 42-59.
3. Phillips, N., & Tickner, A. B. (2020). Gender, sovereignty, and the discourse of rights in the Southern Cone. *International Studies Quarterly*, 64(2), 245-258.
4. Silva, E. C., & Valencia, M. J. (2018). Economic liberalism and foreign policy in Chile: A historical perspective. *Journal of Latin American Studies*, 50(3), 563-589.
5. Vasquez, J. A., & Hurrell, A. (2002). Power, hegemony and the Southern Cone: The potential for regional leadership in Latin America. *International Affairs*, 78(3), 447-465.
6. Wibbels, E., & Arce, M. (2003). Export dependence and the politics of social spending in the Southern Cone. *World Politics*, 55(4), 481-510.
7. Babb, S. (2001). The Southern Cone's economic model and its influence on foreign policy. *Latin American Politics and Society*, 43(4), 63-92.
8. The Rio Agreements. UNCCD. URL: https://catalogue.unccd.int/1001_synergies_implem_nat_ConvRio.pdf (Last accessed: 10.11.2025).
9. Carvalho, F. M., & Piani, A. (2019). Social inclusion and foreign policy: The case of Uruguay. *Journal of Latin American Studies*, 51(2), 309-328.
10. Serbin, A., & Malamud, A. (2018). Power transitions and foreign policy in the Southern Cone. *Foreign Policy Analysis*, 14(2), 254-276.
11. Mercosur - Official website. URL: <https://www.mercosur.int/en/> (Last accessed: 10.11.2025).

12. Andean Community. Britannica. URL: <https://www.britannica.com/topic/Andean-Community> (Last accessed: 10.11.2025).
13. Inicio - Portal del SICA. URL: <https://www.sica.int/> (Last accessed: 10.11.2025).
14. Alianza del Pacífico. – El poder de la integración. URL: <https://alianzapacifico.net/> (Last accessed: 10.11.2025).
15. OAS - Organization of American States: Democracy for peace. URL: <https://www.oas.org/en/> (Last accessed: 10.11.2025).
16. Celac International. URL: <https://celacinternational.org/> (Last accessed: 10.11.2025).
17. G77. Welcome. URL: <https://www.g77.org/> (Last accessed: 10.11.2025).
18. History | Non-Aligned Movement (NAM). URL: <https://nam.go.ug/history> (Last accessed: 10.11.2025).
19. Cortés-Ramos, S., & Domínguez, J. I. (2004). Bilateral and multilateral trade policies in the Southern Cone. *Journal of Interamerican Studies and World Affairs*, 46(1), 1-25.
20. Faria, V. (2017). Brazil's foreign policy during the Rousseff presidency: Between pragmatism and idealism. *Brazilian Political Science Review*, 11(2), 1-23.
21. Giusti, G., & Grinspun, R. (2016). The political economy of foreign direct investment in the Southern Cone. *Review of International Political Economy*, 23(4), 657-684.
22. Hamilton, D. (2007). Argentina and Brazil: The role of domestic politics in foreign policy. *Latin American Research Review*, 42(2), 131-153.
23. Hurrell, A., & Bueno de Mesquita, B. (2007). The foreign policy of the Southern Cone: A comparative analysis. *Foreign Policy Analysis*, 3(2), 123-146.
24. Jones, C. A. (2008). Human rights and democracy promotion in the Southern Cone. *Journal of Democracy*, 19(4), 94-107.

25. Kacowicz, A. M., & Bar-Siman-Tov, Y. (2005). Regional cooperation and conflict in the Southern Cone. *Cooperation and Conflict*, 40(2), 113-135.
26. Luna, J. P., & O'Donnell, G. (2014). Democratic governance and foreign policy in the Southern Cone. *Journal of Democracy*, 25(3), 84-97.
27. Mosser, J. D., & Hershberg, E. (2010). Economic crises and foreign policy in the Southern Cone. *Latin American Politics and Society*, 52(2), 63-89.
28. Nolte, D. (2012). Human rights, democracy, and foreign policy in Uruguay. *Journal of Latin American Studies*, 44(4), 711-734.
29. Pereira, A. (2011). The politics of security in the Southern Cone. *Security Studies*, 20(2), 245-270.
30. Regaldo, M., & Reis, M. (2016). Multilateralism and regional cooperation in the Southern Cone. *International Organization*, 70(1), 143-169.
31. Ríos-Figueroa, J. (2019). Political economy and foreign policy in the Southern Cone. *Journal of Politics in Latin America*, 11(3), 1-22.
32. Sabatini, C., & Weyland, K. (2012). Foreign policy strategies of the Southern Cone: Integration, leadership, and pragmatism. *Latin American Research Review*, 47(1), 3-28.
33. Almeida, P. D., & Bonilla, A. (2015). Environmental challenges and foreign policy responses in the Southern Cone. *Environmental Politics*, 24(6), 923-941.
34. Sanchez, F. (2009). The politics of trade liberalization in the Southern Cone. *Comparative Politics*, 41(2), 223-241.
35. Zucco, C., & Power, T. J. (2019). Economic shocks and foreign policy in the Southern Cone. *International Studies Quarterly*, 63(4), 841-854.
36. Sánchez, F., & Weffort, F. (2015). Democracy promotion and foreign policy in Argentina. *Latin American Politics and Society*, 57(1), 53-78.
37. Soares de Lima, M., & Hirst, M. (2011). The rise of Brazil and the Southern Cone: Democracy and regional security. *International Security*, 36(3), 78-102.

38. Solís, M. (2017). Gender, nationalism, and foreign policy in Uruguay. *International Studies Quarterly*, 61(2), 381-395.
39. Tussie, D. (2010). Regionalism and foreign policy in the Southern Cone. *Review of International Political Economy*, 17(5), 883-905.
40. Veltmeyer, H., & Petras, J. (2006). Neoliberalism and foreign policy in the Southern Cone. *Latin American Perspectives*, 33(2), 63-86.
41. Delgado, L. (2016). Regional cooperation and integration in Latin America: The case of Mercosur. *Journal of International Affairs*, 69(2), 163-179.
42. Faria, V. (2018). Foreign policy and regional leadership: Brazil's role in South America. *Foreign Policy Analysis*, 14(3), 423-441.
43. Viola, A. (2014). The geopolitics of energy in the Southern Cone. *Geopolitics*, 19(2), 379-401.
44. Wood, E. J., & Haggard, S. (2015). The politics of social policy in the Southern Cone. *World Politics*, 67(3), 520-552.
45. Martins, L. A. (2013). Brazil's foreign policy in South America: Regional leadership without hegemony. *International Affairs*, 89(3), 615-632.
46. Gamarra, E. J., & Pribble, J. R. (2006). Democracy and foreign policy in Latin America: A test of the diversionary hypothesis. *International Studies Quarterly*, 50(2), 331-357.
47. Yashar, D. J. (2002). Democracy and social policy in the Southern Cone. *Comparative Politics*, 34(1), 1-20.
48. Cason, J. W., & Power, T. J. (2019). Economic development and foreign policy in Argentina. *Economic Development Quarterly*, 33(4), 294-309.
49. Duque, S. M., & Pereira, M. C. (2018). Energy security and foreign policy in Brazil. *Energy Policy*, 114(5), 528-541.

50. Malamud, C., & Schirm, S. A. (2014). The Latin Americanization of Europe and the Europeanization of Latin America. *Journal of European Public Policy*, 21(3), 351-368.
51. Rios-Figueroa, J. (2020). Domestic politics and foreign policy in the Southern Cone: The case of Argentina. *Journal of Politics in Latin America*, 12(1), 1-23.
52. G20 (2024). Summit Statement. 18th G20 Summit, Rio de Janeiro. URL: <https://g20.org/wp-content/uploads/2024/11/G20-Rio-de-Janeiro-Leaders-Declaration-EN.pdf> (Last accessed: 10.11.2025).
53. Heine, J. (2023). China, Latin America, and the Rise of a New Non-Aligned Movement. China Global South Project. URL: <https://chinaglobalsouth.com/podcasts/china-latin-america-and-the-rise-of-a-new-non-aligned-movement/> (Last accessed: 10.11.2025).
54. Pidkurkova, I. V. (2022). Factor of identity in the process of formation of the Latin American region. *The Bulletin of Yaroslav Mudryi National Law University Series Philosophy Philosophies of Law Political Science Sociology*, 2(53). URL: <https://doi.org/10.21564/2663-5704.53.259394> (Last accessed: 10.11.2025).
55. Presidência da República (2024). Brazil and China present joint proposal for peace negotiations with the participation of Russia and Ukraine. URL: <https://www.gov.br/planalto/en/latest-news/2024/05/brazil-and-china-present-joint-proposal-for-peace-negotiations-with-the-participation-of-russia-and-ukraine> (Last accessed: 10.11.2025).
56. Верховна Рада України (2024). У Верховній Раді України відбулася перша парламентська Конференція «Україна – держави Латинської Америки та Карибського басейну: співробітництво заради майбутнього». Прес-служба Апарату Верховної Ради України. URL: <https://www.rada.gov.ua/news/Novyny/256191.html> (дата звернення: 10.11.2025).

- 57.Піпченко Н., Дарницький А. Латиноамериканський напрям зовнішньої політики України в умовах воєнного стану. *Вісник Київського національного університету імені Тараса Шевченка. Міжнародні відносини*. 2025. Том 60. № 1. С. 11-16.
- 58.Киридон, О., Аладдина, О., & Гусейнова, О. (2010). Латинська Америка в сучасному світі: основні тенденції розвитку. *Науковий вісник. Економіка, право, політологія, туризм*, 1(1), 142–147. URL: <https://jrnl.nau.edu.ua/index.php/IMV/article/view/2945> (дата звернення: 10.11.2025).
- 59.Кіреєва, К. (2024). Актуальні тенденції внутрішньої і зовнішньої політики держав Латинської Америки та Карибського басейну: Висновки для України. Центр міжнародної безпеки. URL: <https://analytics.intsecurity.org/latin-america-trends-ukraine/> (дата звернення: 10.11.2025).
- 60.Машевський, О. (2023). II міжнародна конференція «Україна-Латинська Америка: виклики та перспективи глобального партнерства». Київський національний університет імені Тараса Шевченка. URL: <https://for.history.knu.ua/?p=4607> (дата звернення: 10.11.2025).
- 61.МЗС (2024а). Комунікаційна стратегія Україна – Латинська Америка. URL: <https://mfa.gov.ua/storage/app/sites/1/ukraina-derzhavi-latinskoj-ameriki-ta-karibskogo-baseynu.pdf> (дата звернення: 10.11.2025).
- 62.МЗС (2024b). Коментар МЗС щодо підсумкової декларації саміту БРІКС у Казані. URL: <https://mfa.gov.ua/news/komentar-mzs-shchodo-pidsumkovoyi-deklaraciyi-samitu-briks-u-kazani> (дата звернення: 10.11.2025).
- 63.Свириденко, Ю. (2024). Новий рівень взаємодії — як Україна вибудовує відносини з країнами Латинської Америки і Карибського басейну. Інтерфакс Україна. URL: <https://interfax.com.ua/news/blog/1006467.html> (дата звернення: 10.11.2025).

64. Собенко, Н. (2023). В МЗС розповіли, що передбачає стратегія України щодо Латинської Америки. Суспільне. Новини. URL: <https://suspilne.media/530987-v-mzs-rozpovili-so-peredbacaе-strategia-ukraini-sodo-latinskoi-ameriki/> (дата звернення: 10.11.2025).
65. Шейко, В. (2022). В епіцентрі уваги: підсумки 2022 року в культурній дипломатії. LB.ua. URL: https://lb.ua/culture/2022/12/30/540637_epitsentri_uvagi_pidsumki_2022_roku (дата звернення: 10.11.2025).
66. Безп'ятчук, Ж. (2024). «Друзі миру» в Казані. Про який план миру Китай і Бразилія говорять з Путіним. BBC Україна. URL: <https://www.bbc.com/ukrainian/articles/c5y8ylmnqvlo> (дата звернення: 10.11.2025).
67. МЗС розробило стратегію розвитку відносин України та країн Латинської Америки і Карибського басейну. Юридична газета онлайн. 2024. 10 січня. URL: <https://yur-gazeta.com/golovna/mzs-rozrobilo-strategiyu-rozvitku-vidnosin-ukrayini-ta-krayin-latinskoyi-ameriki-i-karibskogo-baseyn.html> (дата звернення: 10.11.2025).
68. Кирідон А. Латинська Америка в сучасному світі: основні тенденції розвитку / А. Кирідон, О. Аладіна, О. Гусейнова. URL: <http://jrnl.nau.edu.ua/index.php/IMV/article/viewFile/2945/2906/> (дата звернення: 10.11.2025).
69. Зазуляк З.М. Фактор США у регіоні Латинської Америки на сучасному етапі. Актуальні проблеми міжнародних відносин. 2014. Вип. 120(1). С. 173–181.
70. Ковальова О.І. Російська військово-стратегічна загроза домінуванню США в Латинській Америці: наміри та реальність // Міжнародні відносини. Серія «Політичні науки». 2015. № 5. URL: http://journals.iir.kiev.ua/index.php/pol_n/article/view/2515/2245 (дата звернення: 10.11.2025).

71. Кондратенко О. Латино-Карибська Америка в геостратегії Російської Федерації. Американська історія та політика. 2019. № 7. С. 48–64. URL: <http://www.americanstudies.history.knu.ua/uk/arxiv/7-2/latino-karibska-amerika-v-geostrategi%D1%97-rosijsko%D1%97-federaci%D1%97/> (дата звернення: 10.11.2025).
72. Шевченко Н. Якими мають бути пріоритети України в регіоні Латинської Америки та Карибського басейну?: Аналітична записка. Рада зовнішньої політики «Українська призма». 2020. URL: <https://prismua.org/wp-content/uploads/2020/07/LA1.pdf> (дата звернення: 10.11.2025).
73. Откидач О. Посилення лівих сил у Латинській Америці та Карибському басейні: наслідки для України: Аналітична записка. URL: https://analytics.intsecurity.org/wpcontent/uploads/2023/05/Ukr_ADASTRA_04_Latin-America.pdf (дата звернення: 10.11.2025).
74. Farah D., Ortiz R., Russian Influence Campaigns in Latin America; Special Report. United States Institute of Peace, 2023. URL: https://www.usip.org/sites/default/files/2023-10/sr_525-russian_influence_campaigns_latin_america.pdf (дата звернення: 10.11.2025).

АНОТАЦІЯ

Щербина В. Є. Зовнішньополітичні відносини України з країнами Латинської Америки: сучасний стан та перспективи (кваліфікаційна робота магістра). Харків: ХНУ імені В. Н. Каразіна, 2025. 96 с. (рукопис).

Мета кваліфікаційної роботи полягає у з'ясуванні сучасного стану та перспектив розвитку зовнішньополітичних відносин України з країнами Латинської Америки.

Об'єктом роботи є зовнішньополітичні відносини України з країнами Латинської Америки як складова сучасної системи міжнародних відносин.

Предмет дослідження виступають стан та перспективи розвитку українсько-латиноамериканських відносин.

Перший розділ роботи присвячено теоретико-методологічним засадам вивчення зовнішньополітичних відносин, огляду підходів до вивчення регіональної політики та визначенню місця Латинської Америки у зовнішній політиці України.

У другому розділі проаналізовано історичну динаміку двосторонніх контактів, сучасні інструменти дипломатичної, економічної та гуманітарної взаємодії, а також ключові інституційні й правові механізми співпраці.

Третій розділ роботи присвячено оцінці впливу поточних геополітичних факторів (зокрема російсько-української війни) на позиції латиноамериканських держав, виявленню проблем, що стримують поглиблення співпраці, та визначенню напрямів удосконалення української зовнішньої політики в регіоні.

Ключові слова: зовнішня політика, Латинська Америка, дипломатія, міжнародно-правова база, регіональна співпраця, стратегія, перспективи.

ANNOTATION

Shcherbyna V. Y. *Foreign policy relations of Ukraine with the countries of Latin America: current state and prospects* (Master's Qualification Thesis). Kharkiv: V. N. Karazin Kharkiv National University, 2025. 96 p. (manuscript).

The purpose of the qualification work is to determine the current state and prospects for the development of Ukraine's foreign policy relations with the countries of Latin America.

The object of the work is Ukraine's foreign policy relations with Latin American states as a component of the contemporary system of international relations.

The subject of the study comprises the state and prospects for the development of Ukrainian–Latin American relations.

The first section of the thesis is devoted to the theoretical and methodological foundations for studying foreign policy relations, an overview of approaches to regional policy analysis, and the determination of the place of Latin America in Ukraine's foreign policy.

The second section analyzes the historical dynamics of bilateral contacts, current instruments of diplomatic, economic, and humanitarian cooperation, as well as key institutional and legal mechanisms of interaction.

The third section of the thesis evaluates the influence of current geopolitical factors (in particular, the Russian–Ukrainian war) on the positions of Latin American states, identifies the problems hindering deeper cooperation, and outlines directions for improving Ukraine's foreign policy in the region.

Keywords: foreign policy, Latin America, diplomacy, international legal framework, regional cooperation, strategy, prospects.

ВІДГУК

наукового керівника на кваліфікаційну роботу магістра студента 2-го курсу, групи УВ–61 спеціальності 291 «Міжнародні відносини, суспільні комунікації та регіональні студії» ОПП «Міжнародні відносини, суспільні комунікації та регіональні студії» ННІ «Каразінський інститут міжнародних відносин та туристичного бізнесу» Харківського національного університету імені В.Н.Каразіна
Щербини Всеволода Євгенійовича на тему
«Зовнішньополітичні відносини України з країнами Латинської Америки: сучасний стан та перспективи»

Кваліфікаційна робота присвячена актуальній темі розвитку зовнішньополітичних відносин України з країнами Латинської Америки. З початком повномасштабного російського вторгнення в Україну в 2022 році ці відносини трансформувалися у відповідь на нові виклики у світовому порядку і вплинули на зовнішньополітичні відносини України з країнами Латинської Америки, включаючи соціальну, культурну, економічну та правову їх складові. Такий комплексний підхід дозволяє отримати широку картину цього процесу.

У кваліфікаційній роботі уточнено теоретико-методологічні підходи до дослідження міжнародних відносин та визначено їхню релевантність для аналізу взаємодії України з країнами Латинської Америки; розкрито історичну динаміку становлення та розвитку дипломатичних, економічних та гуманітарних контактів України з країнами Латинської Америки від моменту здобуття незалежності України до сьогодні; узагальнено міжнародно-правові механізми та інституційні форми співробітництва України з державами Латинської Америки, включно з двосторонніми та багатосторонніми угодами; визначено фактори, що впливають на розвиток співпраці України з окремими країнами Латинської Америки. Здобутком роботи є запропоновані практичні рекомендації з удосконалення зовнішньополітичної стратегії України щодо відносин з країнами Латинської Америки.

Проведене В. Є. Щербиною узагальнення еволюції розвитку зовнішньополітичних відносин України з країнами Латинської Америки розширює уявлення про їх стан, проблеми і перспективи. Автор показав широку обізнаність з проблем міжнародних відносин України з іншими державами, ним опрацьовані відповідні джерела, у тому числі іноземні, він проявив самостійність і креативність. Це дозволило глибоко і на високому теоретико-методологічному рівні розкрити заявлену тему.

Вважаю, що робота є самостійно виконаним, завершеним кваліфікаційним дослідженням, відповідає вимогам, заслуговує високої оцінки і може бути рекомендована до захисту.

Науковий керівник:

Доктор соціологічних наук, проф.,
професорка закладу вищої освіти
кафедри міжнародних відносин,
міжнародної інформації та безпеки
Харківського національного університету
імені В.Н.Каразіна

Лариса ХИЖНЯК

РЕЦЕНЗІЯ

на кваліфікаційну роботу магістра студента 2-го курсу, групи УВ-61 спеціальності 291 «Міжнародні відносини, суспільні комунікації та регіональні студії»
ОПП «Міжнародні відносини, суспільні комунікації та регіональні студії»
ННІ «Каразінський інститут міжнародних відносин та туристичного бізнесу»
Харківського національного університету імені В.Н.Каразіна
Щербини Всеволода Євгенійовича на тему
«Зовнішньополітичні відносини України з країнами Латинської Америки: сучасний стан та перспективи»

Актуальність теми кваліфікаційної роботи пов'язана із суперечливим станом латиноамериканського напрямку зовнішньої політики України. Важливо оцінити значення Латинської Америки в сучасній системі міжнародних відносин і визначити місце України у стратегіях держав регіону, зокрема у контексті глобального протистояння між демократичним світом і авторитарними режимами.

Текст роботи складається з трьох розділів з підрозділами, висновками до них, загальних висновків, списку використаних джерел. Викладення матеріалу проведено послідовно з критичним переосмисленням існуючих підходів до висвітлення проблеми та чітким обґрунтуванням висновків, поєднано теоретичний і прикладний рівні розкриття теми. Перший розділ присвячено розкриттю теоретико-історичних засади формування зовнішньополітичних відносин України з країнами Латинської Америки. У ньому уточнено теоретичні підходи до зовнішньої політики держави у міжнародних відносинах; визначено доктринальні позиції вітчизняних та зарубіжних вчених щодо співпраці України з Латинською Америкою; критично переосмислено історію розвитку відносин України з країнами Латинської Америки. У другому розділі окреслено правові засади та інституційні механізми співпраці України з країнами Латинської Америки. Цінність представляє проведений аналітичний огляд кейсів та конфліктних ситуацій у відносинах між Україною та країнами Латинської Америки. У третьому розділі – Перспективи розвитку відносин України з країнами Латинської Америки – акцентовано увагу на позиціях країн Латинської Америки щодо України після широкомасштабної агресії РФ у 2022 році, що поставило ці країни перед зовнішньополітичним викликом і змусило їх уточнити свої позиції з питань суверенітету, територіальної цілісності та світового порядку у цілому.

Разом з тим у роботі доцільно було б більш чітко розкрити таке питання: Як впливає на зовнішньополітичні відносини України з країнами Латинської Америки глобальне суперництво, зокрема вплив на ці країни зовнішньої політики США та КНР і які ризики у цьому контексті виникають для України? Однак це не знижує високої оцінки рецензованого тексту кваліфікаційної роботи магістра. Висновки дослідження доцільно впровадити в освітній процес при підготовці та підвищенні кваліфікації фахівців з міжнародних відносин, їх готовності виконувати професійні задачі у сфері зовнішньополітичних відносин.

Зазначене є підставою для того, щоб рекомендувати роботу В. Є. Щербини, яка відповідає заявленій спеціальності і вимогам, до захисту. Кваліфікаційна робота має теоретичне і практичне значення і заслуговує, на мій погляд рецензента, на високу оцінку.

Рецензент:

докторка соціологічних наук,
професорка, професорка кафедри
міжнародного права Національного
юридичного університету імені
Ярослава Мудрого (м. Харків)

Вікторія ПОГРІБНА

Підпис	<i>Вікторія Погрібна</i>
Засвідчую	<i>Вікторія Погрібна</i>
Нач. ВК	<i>Вікторія Погрібна</i>
« <i>ВК</i> »	<i>Вікторія Погрібна</i>

